Yh. G. Masius

de pallio Pauli
2. Tim. IV. 13.
Ed. revisa.

Hafn., 1690.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

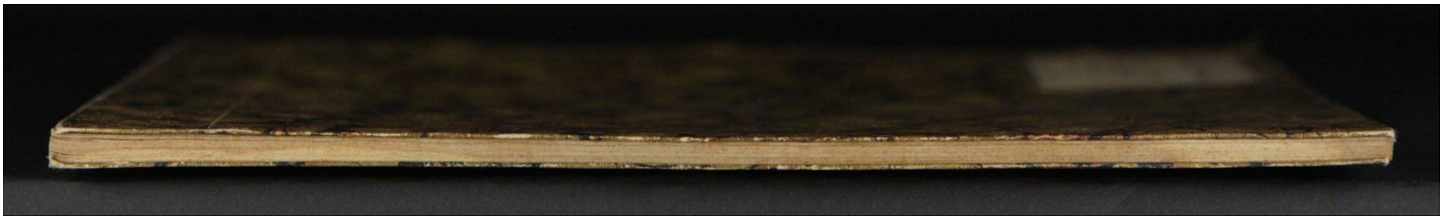
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

1.- 319.-4

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 1 4°
1 1 01 0 4 01580 0

+REX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

DISPUTATIO PHILOLOGICO-THEOLOGICA, DE

PALLIO PAULI,

ut vulgo vocatur,

Ex loco 2. ad Timotheum IV, 13.

Quam

SUB PRÆSIDIO

DN. HECTORORIS GOTHOFR. MASII,

SS. Theologiæ Doctoris, ejuſdemque in Regia Academia Hafnienſi Profeſſoris P. & Collegii Conſiſtorialis Aſſeſſoris,

publice tuebitur

GEORGIUS CHRISTIANUS BRÆMER, Hafniâ-Danus,

Die 26. Januar. loco & hor. conſvet.

Denuo reviſa, aucta, emendata.

Acceſſit Præfatio defenſoria.

HAFNIÆ,
M. DC. LXXXX.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

APPROBATIO.

IN evolvendo hoc themate ſacro de *Pallio* vel *libro* Apoſtoli ita verſatus eſt Præſtantiſſimus Dn. BREMERUS, ut facile conſtet ipſum non leviter volviſſe hactenus *librum ſacrum*, & hoc ipſo ſe dignum probaverit, qui *ſacra veſte* propediem induatur, ut, quod Chriſtianis olim ex gentiliſmo converſis in opprobrium dictum ſit, ipſi in honorem & gaudium recte tunc acclamari poſſit: *De toga ad Pallium.*

J. BAGGERUS, D.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Procœmium.

LECTOR BENEVOLE!

PLures effluxere menſes, ex quo Eruditiſſimus Hollandiæ Vir, Dn. J. C. de la CROSSE, excerpta ex Diſſertatione, quam præ manibus habes, Tomo XI. Bibl. ſuæ Univerſalis inſereret, in multis hypotheſes noſtras improbans, atque diſſenſum ſuum indicans. Retulit id mihi non multo poſt Celeberrimus quidam in Patria Vir, ſed cum Bibliopolarum noſtrorum tanta ſit ſegnities, ut vix tandem elapſo anno ad nos ea perferantur, quæ jam toti orbi erudito innotuerunt factum eſt, ut ante aliquot demum menſes cenſura Domini de la CROSSE perlegenda mihi concederetur. Cum itaque jam in eo eſſem, ut denuo Diſputatiunculam hanc reviderem atque corrigerem, animus mihi erat cenſuram viri hujus Celeberrimi pauliſper examinare, quinimo Apologiæ huic jam ultima manus erat impoſita, cum alia negotia me neceſſaria magis curare, atque cœptam telam abrumpere juberent, unde plane mutare animum cogebar, nec cogebar tamen, cum lubens id fecerim, motus ſc. monitis Viri cujusdam, cujus conſilia negligere nefas ſemper mihi duxi; Juſtum ſiquidem eſt, ut inſignis utilitas, quam ex hiſce Actis, præprimis Bibliothecæ hujus haurit eruditus orbis, publicum nomen quo opus illud ſuſcipiunt, labor immenſus quo id perficiunt, authores ab omnium morſu ſiſtat immunes; ſiquidem maxime injurius in publicum foret, qui eos propter cenſuras eorum aggrediundo à tam utili labore vel minimum diſtraheret. Accedebat quod Apologiam hanc plane neceſſariam eſſe crediderim, omnia enim quæ in Diſſertatione hac Viro eruditiſſimo non arrident, aut ejusmodi ſunt, de quibus jam ſexcenties diſputatum eſt, aut talia, quæ accurata Diſputationis hujus perlectio facile diſſipabit. Ad illam claſſem pertinet tota illa controverſia de inſpiratione omnium rerum in Script. S. quam nos aſſerimus, author autem hujus Bibliothecæ negat, atque me, hac in re veſtigiis noſtratium inſiſtentem acu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

eatis exagitat verbis. (v. p. 80. ſeq.) Quinimo dicit me bona adeo fide adverſariorum verba referre, ut vel ſola hac recenſione lector in aſſenſum iis præbendum cogatur. Aſt Tuam fidem B. Lector! quid eſt credulum eſſe, ſi hoc non eſt? ſane qui iſta Cenſoris verba legit, vel me non monente intelliget, illum nondum perlectis iſtis verbis, dudum authorum illorum ſententiæ ſubſcripſiſſe, alias enim ſummum, quo pollet, judicium Viro huic Clariſſimo de facili ſuggeſſiſſet, & alteram partem eſſe audiendam, nec triumphum canendum ante victoriam. Dicit quidem, me ad omnia iſta argumenta adverſariorum nil repoſuiſſe niſi id, de quo controvertebatur, nempe univerſam ſcripturam eſſe inſpiratam. *On repond*, inquit, *à toutes ces objections, en ſuppoſant comme un principe indubitable, ce, qui eſt conteſté, ſcavoir que les Ecrivains ſacres n'ont pas ecrit moindre choſe d'eux mêmes &c.* Aſt antitheſis hæc mea eſt, non probatio, quin ſi probatio eſſet, non abſurda tamen aut inepta foret, quidni enim probare poſſem locum 2. Tim. IV, 13. eſſe inſpiratum, ideo quia nil in Scriptura S. legatur, quod non ſit divinitus inſpiratum, quod ſane principium firmiſſimum atque indubium eſt, nec à quoquam adverſariorum hucusque ſolide refutatum. Simile de Copiiſtis illuſtrat rem non probat, nec eo fine à me adductum fuit (uti forſan putat Cenſor) quod facile intelliget, niſi quem omnes ſenſus deſtituunt. Ad fundamenta, quæ ex Scriptura S. in medium protuli, eruditiſſima quidem, ſed & nota dudum reponit, & quidem ad 2. Tim. III, 16. excipit, vertendum eſſe dictum ita: *Omnis ſcriptura, quæ inſpirata eſt, eſt utilis,* &c. non vero: *Omnis ſcriptura eſt inſpirata; &c.* Eſt hæc eadem verſio, quam poſt magnum Grotium, Criticorum non exiguus numerus approbavit, ingenioſam illam ſatis, dummodo textui Sacro conveniret; Obſtat ei ſiquidem, ut cœtera taceam, vis particulæ καὶ, πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος ΚΑῚ ὠφέλιμος hæc enim utrumque verbum ὠφέλιμος & θεόπνευστος arcte connectit & utrumque de omni ſive tota ſcriptura enunciari indicat, unde recte Chryſoſtomus Homilia θ. ſive IX. in 2. Tim. IV. pag. 1679. edit. Baſil. hunc verſum explicans: *Omnis*, inquit, *Scriptura, ſcilicet de qua dixerat, quod ab infantia ſacras literas noſti, omnis*

ergo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

ergo hujusmodi ſcriptura utilis & divinitus inſpirata eſt, nihil ergo dubites, &c. Nimirum concedendum eſt Domino de la CROSSE verbum ſubſtantivum ἐςι hic ſubintelligendum eſſe, addat ergo illud ad verbum ὠφέλιμος, & hic evadet ſenſus: *Omnis ſcriptura inſpirata & utilis eſt*, aut ad verbum θεόπνευςος, & hic erit ſenſus: *omnis ſcriptura eſt inſpirata & utilis*, Verborum ordo diverſus, ſenſus idem! eodem res recidit. Quamdiu itaque hocce dubium non ſolvit Cenſor, verſio noſtra culpari nequit. Legat interea B. L. quæ de eodem hoc dicto inter Dominum Rich. Simonium atque Anonymum quendam controverſa ſunt, conſulat præprimis Simonii Hiſtor. Critic. N. T. p. 276. & Reponſe á la defenſe de quelques Theol. c. X. p. 166. ſeqq. ubi plura huc facientia reperiet. Concedam denique (quod tamen ſalva veritate concedere nequeo) textum ita vertendum eſſe, quid inde? referatur verbum θεόπνευςος ad ſubjectum, ſenſus hic erit: *Omnis ſcriptura, quæ inſpirata divinitus eſt, eſt utilis*, iterum eodem res recedit, præſupponit enim Paulus id, quod nos ex hoc dicto probamus, nempe omnem ſcripturam eſſe inſpiratam, non enim ſolas prophetias ſcripturæ nomine hic intelligit, ſed univerſam ſcripturam, quam Timotheus ab infantia legerat, ubi præprimis illum hiſtoricos libros perlegiſſe, magis quam probabile eſt; quid enim me cogeret, quo minus ſub voce γραφῆς etiam hiſtoricos intelligerem libros, quos Hebræi כתובים appellant, (conf. hic omnino Dn. Lightfoot Tom. II. Op. p. 569. a.) Quocunque itaque ſe vertat Cenſor, vim hujus dicti effugere nequit. Ad dictum 2. Petr. I, 20. 21. excipit pauca, aſt non minoris momenti, ſcilicet ſermonem hic tantum eſſe de Prophetis, quos divino ſpiritu fuiſſe afflatos Chriſtianorum nemo neget. Notes igitur velim B. L. Cenſorem non recte (venia ejus hoc dixerim) ad Controverſiæ ſtatum attendiſſe, monui enim aperte §. V. Sect. III. potiſſimum rem mihi fore cum Calixtinis, qui omnes res in ſcriptura contentas Deo aſſiſtente ſcriptas concedunt, quin & ex hoc dicto probant, cum itaque illi non dubitent, quin ſub prophetici ſermonis nomine tota ſcriptura intelligatur (unde & Calixtus hoc argumento ad probandum NB. univerſæ ſcripturæ claritatem ſæpius uſus eſt)

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

contra eos hoc dictum urgere potui. Attamen non puto tamen, omni vi, etiam contra cæteros authores, totius ſcripturæ θεοπνευστίαν probandi, hoc dictum deſtitui, niſi me omnis fallit conjectura. Quis enim negare poterit prophetæ nomen non ita ſtricte ſemper in ſcriptura accipi, ut nil niſi illum, qui futura prædicet ſignificet; quis ſibi perſuaderi patiatur filios v. g. prophetarum 2. Reg. II, 3. vel natos, vel diſcipulos prophetarum ſtricte ſic Dictorum & non potius Doctorum populi fuiſſe? (conſule Sviceri Theſaurum in voce προφήτης.) Numquid totus Chorus 1. Sam. X, 5. futura prædixiſſe credendus eſt, & non potius Deum citharis laudaſſe & cantica atque doctrinas ad populum intermiſcuiſſe; unde & Chaldæus vertit משבחין *pſallentes*. conf. XIX, 24. 25. (lege plura apud Dn. Lightfoot. OO. Tom. I. p. 919. b.) Conſideret quæſo cenſor an probabile ſit, omnes illos, quibus manus impoſuerunt Apoſtoli, vaticiniatos eſſe, cum tamen de iis Act. XIX, 6. dicatur illos prophetaſſe. Sic 1. Cor. XIV, 3. Prophetæ nomen & τὸ prophetare tribuitur Doctoribus vel omnium fere conſenſu. Cum itaque (plura enim adducere nolo) ex his pateat Prophetæ nomen adeo generale eſſe, ut præprimis in N. T. non raro Doctoribus, qui divina myſteria docebant, revelabant, aut inculcabant, tribuatur, facili conjectura B. Lector aſſequetur, argumentum Domini de la CROSSE quod à prophetarum nomine deſumit, plane nil concludere; Cum enim (uti vel pueris notum eſt) ſtylus N. T. Vet. Teſtamenti Phraſes imitetur, Hebræi autem libros hiſtoricos נביאים appellent, quidni dicam Petrum per λόγον προφητικὸν etiam hiſtoricos intelligere libros. Summatim dixerim, quid poteſt eſſe clarius loco, huic noſtro in omnibus paralelo Rom. XVI, 26. ubi Paulus prædicat beneficium Dei, quod *hiſce temporibus* non ſolum myſterium à ſeculis velatum, prædicatum ſit ubique, ſed & διὰ γραφῶν προφητικῶν *nunc* omnibus gentibus detectum. Sane hic Paulus ſuas & cæterorum ἁγίων Θεοῦ ἀνθρώπων ſcripturas ſermonem propheticum appellat, quod non credo negare poſſe Domini de la CROSSE. Addam unicum locum Rom. XII, 6. ubi Paulus προφητείαν conformem eſſe jubet analogiæ fidei; non igitur hic prophetiam ſtricte

ſic

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

ſic dictam intelligit, quæ utpote à Deo immediate ſuggeſta (non negante Cenſore) falli eſt neſcia, atque hinc nulla indiget regula; ſed potius doctrinam à quovis Doctore in Eccleſia prolatam. Poſſem non pauca addere ex ipſa συναφεία textus depromta, ſed hæc ſufficiant. Aſt novam Objectionem! Dicit adduxiſſe me dictum Pſalm. XLV, 2. ad probandam totius ſcripturæ Sacræ inſpirationem, quæ probatio meæ ſit inventionis. Verum enim vero à Domino Calovio, Scherzero aliisque Theologis, quos nominare ſuperſedeo hoc dictum adhiberi, vel omnibus notum eſt, quibus eorum Syſtemata ad manus ſunt, unde nec nova eſſet probatio, licet veritati novitas nil deroget. Id unicum adhuc monendum eſſe cenſorem credo, quod ſupra jam inculcavi, me potiſſimum contra Calixt. à Lapide &c. diſputare, atque eo tantum tendere ut probem, phraſes, quibus Spiritus Sancti præſentem ſe fuiſſe ſacris Scriptoribus exprimit, tales eſſe, ut non ſimplicem aſſiſtentiam ſed magis quid dicant; quod etiam me hujus Pſalm. XLV, 2. phraſi recte concluſiſſe ſpero; inſulſiſſimus enim foret, qui ita colligeret, David ſe, vel lingvam ſuam Spiritus Sanctus dicit calamum, E. omnis ſcriptura eſt inſpirata, nugæ! Aſt properandum. Quæ itaque adhuc in Cenſura Domini de la CROSSE, examinanda ſuperſunt, me tantum feriunt, ſi feriunt modo; nam quod longo præfamine multisque eruditis exemplis mihi impingit crimen, ac ſi argumentis probabilibus theſin apodictice me demonſtraſſe crediderim, id ipſa Diſputationis inſpectio refutabit de facili. An adeo facilem crediderim ſolutionem dicti, 1. Cor. VII. de eo alii judicent, quibus cum de hujus dicti ſolutione conſului, Erat aut; mens mea iſta; nempe poſſe aliquem ſcribere DEO inſpirante aliquid, quod tamen non DEUS præcipiat, ſed ſcriptor ſvadeat, ut itaque per τὸ *dicere* (*hoc non dicit Dominus*) nil niſi mandare intelligitur, atque hinc dicti illius ſenſus iſte ſit; ſcilicet ne credatis Corinthii conſilium meum (quod tamen non deſtitutus divina ope vobis do) in conſcientia vos obligare, aut peccati vos contra conſcientiam fieri reos, ſi conſilium meum negligatis, cum id non Dominus præcipiat cujus mandatum conſcientias veſtras obligat, ſed ego ſvadeam. Fateor tamen ingenue

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

ingenue nec difficultatibus hanc reſponſionem carrere, unde & ſecurius crederem ſi inſiſteretur alteri reſponſioni ex Domino Quenſtedio, quam ego tum quidem non adeo firmam credidi, nunc ictum utique ſuſtinere plane ſum perſvaſus. Cæterum quæ de Burmanni Exercitationibus dixit, lubens prætereo, ſit Zelus meus Lutheranus, certe κατ᾽ ἐπίγνωσιν eſt; Nec eſt quod diffitear, ſæpius mollioribus verbis me adverſarios caſtigare potuiſſe, aſt ubi deſperatum malum eſt, quid ni ſeveriora adhibeantur medicamina! Sane niſi memor eſſem moniti Paulini 2. Tim. II, 24. 25. ſervum Domini debere eſſe placidum, & malo malum non eſſe reponendum, idem de cenſore dicerem, aculata ejus verba, quibus theſin noſtratium carpit Zelo, Arminiano dicam an Calviniano, eſſe adſcribenda. Aſt manum de Tabula!

Hæc ſunt B. Luth. quæ præfaminis loco monere haud inutile credidi. Non is ſenſus meos faſtus occupavit, ut in Diſputatione hac nil humani me paſſum jactarem, id unicum ab æquitate Tua exſpecto beneficium ne forſan minus veritati des quam authoritati Cenſoris, quem eruditus orbis huc usque merito pro magno ſui ornamento habuit. Si vero perlecta Diſſertatione hac falſi quicquam in ea deprehenderis fragilitati humanæ id condones obſecro. Ego interea uti plane non ſuccenſco Celeberrimo Viro, quod erudito orbi judicium de theſibus meis expoſuerit, ita me potius propter cenſuram iſtam obligatum ei profiteor, qua effectum eſt, ut Diſſertationem iſtam reviderem, denuo adverſariorum argumenta ponderarem, atq; in orthodoxa veritate fierem confirmatior. Recte enim monente Auguſtino Lib. XVI. de C. D. c. II. *Multa ad fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, ut adverſus eos defendi poſſint, & conſiderantur diligentius & intelliguntur clarius, & inſtantius prædicantur, & ab adverſario mota quæſtio diſcendi exiſtit occaſio.* Te Denique æternum numen precor, ut, cum noſtra præprimis ætate, conquiſitis undiq; machinis fidei noſtræ fundamentum evertere conentur quoq; Reipubl. literariæ Atlantes, omnium tamen vere fidelium cordibus hancce inſcribas veritatem:

TOTA SCRIPTURA DIVINITUS INSPIRATA EST, AMEN.

Properabam Lipſ. 1689.

LECTORI

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Lectori Benevolo
S. P. D.
H. G. MASIUS.

QVemadmodum herbæ etiam exiguæ & ſæpius neglectæ arcana ſanandi virtute pollent; ita docendi virtutem obtinent illæ etiam Scripturæ voces, quæ obiter legentibus exiguæ parvique momenti eſſe videntur. Ab ignaris rerum Botanicarum ſæpe pedibus conculcantur herbæ, quæ capiti proſunt, quasque ſollicita manu *Medea* colligeret, balneo longævitatis inſerendas; & fieri facile poteſt, ut ſtyli Scripturæ imperiti ſterilitatis accuſent vocem, quæ fœcunda doctrinæ ſemina ſpargit. Negligit vero Æſopi Gallus latentem in ſterquilinio margaritam; qui Scripturæ ſacræ profunditates rimantur in quovis Scripturæ loco & in quavis voce latitantem invenient veritatem. *Pauperis eſt numerare pecus*, inquit ille; Sed ingenii pauperis & cognitione rerum Theologicarum deſtituti eſt, ſapientiam divinam vel in illa Scripturæ voce, nedum phraſi deſiderare. Qui ſterile judicat vel minimum Scripturæ vocabulum, næ ille ignorat divini eloquii abundantes divitias.

Non defuere quidem & noſtro & ſuperibus ſeculis, qui nonnullas Scripturæ phraſes ſimplicitatis reas agerent; alii etiam longius eoque impietatis progreſſi ſunt, ut Scripturam *in rebus Phyſicis, Mathematicis, Chronologicis* cum vulgo errare contenderent; nihil quicquam veriti θεοπνευςίας præjudicium, modo Spiritum Sanctum ad captum vulgi ſeſe accommodaſſe dicerent, inani effugio, quo ipſo erroris arguitur Spiritus Sanctus, dum aliorum errorem ſecutus eſſe perhibetur. Sunt illi Philoſophi in Scripturæ autoritatem injurii, qui phœnomena phyſica vel Mathematica præpoſtero judicio divinæ veritati anteponunt. Nec minus hoc ſeculo repre-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

henſionem illi merentur, qui omnia in Scripturis divinitus inſpirata eſſe negant: Solvere quidem videtur illa hypotheſis difficultates plurimas hinc inde abortas; ſed enſe Alexandri ſecat potius nodum Gordium, quam ſolvit. Ut mirari ſatis nequeam Theologos quosdam intra pomœria noſtra eandem voluiſſe adoptare hypotheſin, quæ ſacri canonis autoritatem vel infringit, vel ſaltem dubiam incertamque relinquit. Nec ſatis illi certitudini Sacrarum literarum conſulunt, qui ſingula verba divinitus inſpirata negant, cum enim ſenſus Scripturæ à vocibus pendeat, ſi verbis deeſſet θεοπνευςία, ipſis quoque rebus deerit divina autoritas.

Ex eorum vero numero, quæ divinitus dictata negantur, etiam *Pauli pallium* eſt, ſed immerito; nam ſi vel maxime *pallium* vox græca ſignificaret, *palliando* tamen errori non ſufficeret. Sed nec pallium præciſe indigitari, gravis conjectura eſt. Quibus illa rationibus innixa ſit, prolixe ſatis & erudite expoſuit hujus diſſertationis Autor. Cum enim autor ſvaſorque ei eſſem, ut de præſenti materia nonnihil conſignaret, arripuit conſilium, & quo fertur in bonas literas ſtudio quaque diſcendi cupiditate, proprio Marte & opinione mea citius exſecutus eſt. In eo autem quam bene eleganterque verſatus ſit, harum rerum periti, niſi forte iniqui Cenſores fuerint, facile exiſtimabunt. Illud perſuaſum habeo, nec orthodoxiam in his pagellis, nec judicii maturitatem deſiderari. Quam alias laudem mereantur Eximii Autoris ſtudia, quibus tanta animi contentione quotidie incumbit, dicerem uberius, niſi me cognationis vinculum & domeſticæ fidei ſuſpicio revocaret. Nec vero alieno præconio indigent ſtudia, quorum ipſe quotidie & teſtis & præco eſt. Illud tamen citra panegyrin affirmare poſſum, eſſe hunc noſtrum eo ingenio, ea indole atque induſtria, ut ad incrementa bonarum artium veræque Religionis commoda natus eſſe videatur. *Ubi autem ad naturam eximiam atque illuſtrem acceſſerit ratio quædam confirmatioque doctrinæ, tum illud neſcio quid præclarum ac ſingulare ſolet exiſtere*, ſi Tullio credimus. Atque hinc ſatis cauſæ mihi eſt, cur Reip. literariæ ſingularem operam, Eccleſiæ ornamentum, Parenti vero optimo ſenii

provectæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

provectæ ætatis ſolatium à filio pollicear, non vanus Augur futurus, ſi vitam illi DEus viresque animi & corporis porro ſervarit incolumes. Eundem ſupplex veneror, ut labanti & tantum non oppreſſæ religioni ejusmodi ingenia plura ſufficiat, quibus inniti orthodoxia & ab inſultibus hoſtium vindicari poſſit. Corruunt ubique Reip. Literariæ Atlantes, & qui humeros iſti oneri pares ſpondeant, pauci omnino in noſtris ſeminariis reperiuntur. Minantur paſſim ruinam ſtudia, & qui barbariem ſeculi redivivam timent non vano metu ducuntur. Non poteſt enim ille literarum contemptus, illa plurimorum deſidia, illa denique ſtudiorum egeſtas, niſi craſſam parere ignorantiam, & vix proſtratam barbariem poſtliminio in orbem revocare. Sed de eo conquerantur alii, qui literas amant, & communem ſortem bonarum artium deplorant; nos propior cura ſolicitat, qui in foro Theologico eadem fata & indigna magis experimur. Fuit quondam tempus, cum optima quæque ingenia noſtris ſacris initiarentur, & è flore juventutis velut ex equo Trojano certatim confluerent, qui Theologiæ operam, bona & fortunas conſecrarent; vix autem hodie niſi humili loco nati aut tardioris ingenii, ſaltem inopes & nervo rerum gerendarum deſtituti animum ad noſtra ſtudia applicant. Qui ultra communem ſortem nati, vel bonis inſtructi, vel excitatæ mentis ardore inflammati ſunt, à ſacris quidem muneribus plerumque abhorrent, quaſi nobiliſſimum illud ſanctiſſimumque ſtudium indignum ſit nobili loco & ingeniis præſtantioribus. Sed manum de tabula. Sint hæc etiam Pallio involuta, ne adverſarii nuditatem noſtram cognoſcant. Ad noſtrum autem BRÆMERUM ut redeam, dum de Pallio Pauli agit, ipſe pallium vel togam candidam, ſaltem ſacram veſtem meretur. Augeat in ipſo DEUS χαρίσματα, & majoribus incrementis indies exornet, ut vas electum gratiæ DEI & utiliſſimum gloriæ ejus inſtrumentum evadat,

AMEN!

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

כב״

SECTIO I.
PHILOLOGICA.

Notantur (1.) Variæ lectiones (2.) approbatur lectio τοῦ φελόνου ſive Φαιλόνου (3) diſquiritur an voces hæ origine græcæ an latinæ? (4.) an adjectivæ an ſubſtantivæ? (5.) cujus denique generis ſint.

§. I.

COmmentaturi quædam in locum 2. Tim. IV, 13. potiſſimum occupabimur circa vocis φελόνου explicationem, de qua Paulus Timotheum ſuum monet, ut eum veniens afferat. Verba textus hæc ſunt: Τὸν Φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπω ἐρχόμενος Φέρε. Notamus hic ſtatim primo in limine, non exiguam occurrere difficultatem circa variantes lectiones vocis φελόνου, ita enim diſcrepant exemplaria, ita variant, ut dubitem, an decem reperias exemplaria, quæ illam eodem modo proferunt. Notabimus breviter potiores lectiones. Itaq; (1.) quod Φαιλόνην attinet, ita expreſſum reperimus vocabulum in vetuſtiſſimo exemplari, impreſſo ſecundum manuſcriptum quod habetur Pariſiis in bibliotheca Regia, anno 1550. Φαιλόνην quoque legi vult Bœclerus, in Novo Teſtamento edito Argentorati anno 1660. Eodem modo hanc vocem ſcriptam exhibet Nov. Teſtamentum Schmidii, quod anno 1658. in lucem prodiit, licet in margine addat: *alii* Φαιλόνην. Eandem vocem habet Eraſmi exemplar infra citandum, uti & aliud ex officina Froſcher. Tiguri 1559. impreſſum. Plura exemplaria Φαιλόνην legentia non

non reperi. Sed major eſt eorum numerus, quæ Φελόνην ſive Φελώνην legunt, inter quæ non immerito primum locum obtinet Nov. Teſt. vetuſtum, ex Bibliotheca Regia Pariſiis editum, anno 1546. cui jungo editionem Rob. Stephani 1568. adornatam. Eodem modo, licet facta metatheſi literarum ο & ω, ſcriptum exſtat hoc vocabulum in alio exemplari, Pariſiis anno 1560. edito, & cum calci ejusdem affixæ ſint variæ lectiones, quas editor in manuſcriptis pluribus animadvertit, hæc omittitur. Editio Hiſpan. in Fol. Antvverpiæ Ann. 1571. impreſſa, eodem literarum ordine hanc vocem effert. Iterum legit Φελόνην Nov. Teſt. Syr. Græc. Latin. cura Tremellii anno 1669. editum. Beza in N. T. quod 1589. lucem conſpexit, eodem prorſus modo, vocabulum hoc legi voluit; cum quo concordat exemplar Johannis Janſonii Anno 1639. Amſtelodami impreſſum; nec ab his diverſum eſt Nov. Teſt. Curcellæi, licet in margine addatur; alii Φαιλόνην, alii Φαιλώνην, alii Φαινόλην. Eraſmus in exemplari (quod inter prima eſt, quæ cura Eraſmi cum diſtinctione in verſus & capita publicata ſunt, cura Eraſmi dico, nam jam anno 1558. adornaverat Robertus Stephanus edit. talem in capita & verſus diſtinctam) edito Anno 1586. legi etiam vult τὸν Φελόνην. (Licet in Exemplari Ann. 1518. in Fol. Baſileæ edito legat τὸν Φαιλόνην.) Cum quo conſentit Ariomontani N. T. Critica Magna Anglicana T. IV. ubivis legit τὸν Φελόνην. Plures adhuc ſunt hujus vocabuli lectiones, utpote Φενόλης, & quod primo loco memorandum nobis erat Φαινόλης, item Φαινώλης, aut ſi quæ forſan aliæ forent voces, quæ hic unam alteramve literam inter ſe commutant, quæ cum in pauciſſimis exemplaribus mihi viſæ ſint, illas annotare vix operæ pretium cenſui.

§. II. In tanta ſcriptionis diverſitate quænam vox ſit retinenda, quænam atro notanda calculo, ambiguum eſt, nullam ex his lectionibus eſſe avthenticam nemo dixerit, niſi injurius ſimul eſſe velit in Scripturæ Sacræ integritatem, quæ non ſolum in iis, quæ fidei articulos concernunt, ſed in reliquis etiam, ad minimum usque jota integra & ſine menda eſt; Variantes ſiquidem lectiones dubium quidem lectorem reddunt, vocem autem ipſam, quæ ita

varie legitur periiſſe, non arguunt. Licet itaque ignoremus quænam vox in ipſo authentico reperta fuerit, hoc tamen certum plane eſt, unam ex his vocibus, quas adhuc ſuperſtites codices exhibent, retinendam eſſe: Quis enim (ut exemplo rem illuſtrem) negaret, inter illos clypeos, quos Roma ad exemplar cœlitus delapſi Ancilis fabricavit, ipſum clypeum ad quem cæteri formati erant, interfuiſſe? quia propter eorum copiam non licuit conjicere quisnam ἀρχέτυπος fuerit? Non permittet enim unquam divina providentia, ut vel minimum ex epiſtola illa mortalibus miſſa pereat & plane intercidat; Egregium ſcilicet foret principium fidei, quod immutare & plane corrumpere poſſet adultera quævis manus. Quamvis proinde dubium non ſit unam ex illis vocibus eſſe authenticam, incertum tamen manet, cuinam ex illis palma ſit deferenda, meo quidem judicio lectio τοῦ φαινόλου plane eſt reproba, contra τοῦ φελόνου aut φαιλόνου genuina. Plura ſiquidem ſunt, quæ conjecturam hanc plus quam conjecturam eſſe mihi perſuadent. Non quidem pertinaciter urgebo, quod in pleriſque impreſſis exemplaribus φελόνην aut φαιλόνην legerim, notum ſiquidem eſt, omnia ferme exemplaria, quæ nunc habemus, nonniſi ad decem, plus minus, codices MStos eſſe impreſſa, uti recte obſervat P. Simonius Criticæ ſuæ Nov. Teſt. cap. XVIII. p. 251. Unde ridiculus ſane eſt Sandius, qui ut colorem figmento ſuo de ſuppoſito verſu ſeptimo, 1. Joh. V. inducat, magno apparatu innumera ferme citat exemplaria, ſed omnia impreſſa, atque hinc merito cenſuram incurrit Simonii l.c. (licet, quod una manu demit, altera liberaliter nimis largiatur, concedens verſum illum ſuppoſitum eſſe.) Longe itaque fortius concluderem pro lectione φελόνου &c. ſi auderem aſſerere, hanc vocem in vetuſtiſſimis MStis iisque probatis reperiri; certe Eraſmus accuratiſſimus manuſcriptorum codicum ſcrutator, Beza, Curcellæus, omnes fere accurati editores Nov. Teſt. prætuliſſe hanc lectionem cæteris videntur, quam ego eo lubentius arribui, quo propius ſententiæ atque menti Apoſtoli accedere ejus expoſitionem credidi. Patrocinari quoque haud parum videtur huic lectioni verſio Syriaca, nam nullum dubium

bium

bium eſt qui in codice ad quem illa verſio adornata eſt lecta fuerit Φελόνȣ ſive Φαιλόνȣ vox (probabimus id Sectione II. §. 18.) en magnum ſane pro ſententia noſtra teſtimonium! Ego quidem illis calculum meum non adjicio, qui textum ipſum ex vetuſtis verſionibus in omnibus corrigi poſſe autumant (à quo errore maximi hujus ſeculi Critici non ſunt immunes;) nam ſane non raro rectam lineam ad curvam efformaret, qui textum ad verſionem ſæpius mendoſam corrigeret; Attamen ubi variantes ſunt lectiones, ubi ambiguum quam vocem divina manus conſacraverit, ſecure ad verſiones recurri poſſe certiſſime perſuaſum mihi habeo; Conſentit mecum hac in re Ambroſius (verius Hilarius Diaconus Romanus, non Arelutenſis aut Pictavienſis, uti credit Bellarminus de Script. Eccleſ. p. 76. edit. in 4to. Conf. Labbæi Biblioth. Tom. I. pag. 454. Cave Cartophyl. p. 66.) qui Comment. in Rom. V. v. 14. cum variantes reperiret lectiones, eam amplexus eſt, quæ cum antiqua latina verſione conveniebat. *Conſtat*, inquit, *hoc* (ſcilicet ita legendum eſſe) *per quosdam latinos de veteribus græcis olim tranſlatos codicibus, quos incorruptos ſimplicitas temporum ſervavit & ſervat.* Quanto itaque vetuſtior, quin imo accuratior Syriaca latina verſione eſt, tanto major vis argumento noſtro accedit. Militat denique pro lectione hac ipſe Hieronymus accuratus, ſi quis unquam, criticus, quique tanto animi fervore ad textum græcum provocare ſolet. *Si*, inquit, *veritas eſt quærenda de pluribus, cur non ad græc. originem revertentes, ea, quæ vel à vitioſis interpretibus male reddita, vel à præſumtoribus imperitis emendata perverſius, vel à librariis dormitantibus, aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus.* Præfat. in IV. Evangel. ad Damas. Hic inquam cui vera lectio adeo curæ fuit, in quæſtione ſecunda ad Damaſum Tom. III. p. 55. edit. Baſileenſis, Φαιλόνην legit. Nec Hieronymus tantum, ſed & Chryſoſtomus, Oecumenius, quin imo omnes Patres Græci, qui hujus vocis meminerunt. Loca infra citabimus. Puto itaque ex dictis clarum eſſe, lectionem Φελόνȣ aut Φαιλόνȣ eſſe approbandam (nam quænam ex his alteri præferenda ſit nulla conjectura aſſequi poſſum.) Dicis; Unde igitur Φαινόλȣ vox in non paucis exemplaribus; Re-

ſpondeo

ſpondeo cum Origine Tom. XV. Comment. in Matth. Πολλὴ γέγονεν ἡ τῶν ἀντιγράφων διαφορὰ εἴτε ῥαθυμίας τινῶν γραφέων, εἴτε ἀπὸ τόλμης τινῶν μοχθηρᾶς τῆς διορθώσεως τῶν γραφομένων &c. Si vero conjecturæ hic quoque locus dandus, putarem hunc errorem in quosdam codices librariorum Latinorum culpa irrepſiſſe. Notum ſiquidem eſt hunc morem obtinuiſſe in Eccleſia antiqua latina, ut deſcriberent N.T. ita, ut ex altera parte exhiberetur Græcus textus, altera vero paginæ facies latinam ſiſteret verſionem. (Provoco enim ad exemplaria codicum MStorum vetuſtiſſimorum Cantabrigenſe, ejus altera pars habetur in Bibliotheca Regia Pariſ. item ad ſimile plane Bibliothecæ Benedictionorum. Vid. D. Simon. Critique du N.T. C. XXX.) Cum itaque antiqua verſio latina φαιλόνην per pænulam verterit, quid quæſo erat facilius, quam ut ſcriptor Græci textus, altero oculo ad latinam verſionem reſpiciens, juxta eam græcum textum corrumperet, & literas λ & ν transponeret? Non videbitur hoc mirum illi, qui novit quam miſere codices tempore præprimis Hieronymi fuerint depravati, non ſolum ex oſcitantia librariorum, ſed & eorundem malitia, uti ſæpius & tragice ſatis ea de re conqueritur Hieronymus, maxime in præfat. ad IV. Evang. ad Damaſum, quin imo teſtantur hoc adhuc vetuſta illa ſuperius allegata exemplaria, quæ adeo corrupta ſunt, ut ipſe Beza in Epiſt. ad Acad. Cantabrig. codicem illum publicari vetuerit, ad evitandum ſcandalum (conf. etiam epiſtolam Colomeſii ad Juſtellum, quæ addita eſt Voſſii Appendici ad Pompon. Melan.) Cum itaque tot tantisque modis tum corruptus eſſet fons, quidni facile hic leviſſimus error in quædam exemplaria irrepere potuiſſet, præprimis cum eundem non tam malitiæ, quam negligentiæ atque oſcitantiæ ſcriptorum, *qui non, quod inveniunt; ſed quod intelligunt, ſcribunt*, (juxta Hieronymum epiſt. 28. ad Lucin. T. I. Opp.) tribuendum credam. Sed conjecturæ hæ ſunt.

§. III. Ad certiora progreſſuri, de origine vocum harum φαιλόνου φελόνου ut & φαινόλου pauca breviſſimis annotabimus. (de iis enim præſertim in ſectione hac conjunctim agemus.) Non autem hic idem ſentiunt Philologi. Sunt, qui eas ab Hebræo originem

nem trahere autumant, inter quos eſt Heinſius, qui in Exercitationibus ſuis ſacris ad 2. Tim. IV. 13. p. 527. ita loquitur: *B. Hieronymus ſecunda quæſtione ad Damaſum, Volumen, inquit, replico Hebræum, qvod Paulus Φαιλόνην juxta quosdam vocat*, annotat ad hæc Heinſius; *Forte Φελένην, ut à* פלא *deducatur (unde &* פלוני*) ab occultis ſcilicet quæ inſcribuntur.* Acciperemus iſta libenter dummodo de veritate hujus conjecturæ perſuaſi eſſemus, probandum ſiquidem adhuc incumbit Heinſio, ita ſacrum codicem unquam appellatum fuiſſe, nam ſane vix hac in re fidem habeo viro, cujus alias autoritas magno in pretio mihi eſt. Nec Hieronymum eam derivationem in animo habuiſſe probabile mihi videtur, niſi dicere velis, eum aperte hic hallucinatum eſſe, ſi enim Φαιλόνης ab occultando deducitur, quo quæſo jure veſtimentum poſſet ſignificare? quod ſane non occultatur, cum tamen hanc ſignificationem & Suidas & Etymologicum magnum voci huic tribuant (conf. dicenda §. 18. Sect. II.) ſed plures adhuc & non infimæ autoritatis Critici originem omnium harum vocum à Latinorum pænula deducunt. Cui ſententiæ, uti fere omnes Philologi, ita etiam ipſe Grotius ſuffragatur, Commentario ſuo ſuper poſterioris ad Tom. Epiſt. Cap. IV. ita ſcribens: *Vox Græca facta eſt ex Latina, idque jam olim, cum & Rhetor Comicus Ptolomæorum temporibus ea ſit uſus &c.* Addam alium adhuc magni nominis hominem, Bezam ſcil. qui itidem in comment. ſuper eund. locum è Latio vocis origenem derivat. Aſt & hæc ſententia mihi minus arridet. Cauſſa eſt, quod vix probabile videatur; Græciam, quæ veſtitum illum Pænulæ Romanis dedit, non ſimul nomen, quo illud veſtimentum appellarent, iis tradidiſſe, quidni Latini pallii illud genus eorum appellarent lingua, quibus ipſum hoc veſtimentum debebant? Quænam nobis Gallia ſuppeditavit veſtimentorum genera antea nobis ignota? quænam India aut Italia? quorum nomina non ſimul noſtra civitate donata ſint? Exemplis quotidianis hoc ſatis ſuperque conſtat, ut in re plane aperta ulteriori probatione opus non ſit. Pænula à Lacedæmoniis inventa primum eſt, teſte Tertull. in Apologetico, *Ne* inquit, *vel hyeme voluptas impudica frigeret*, (non uti Claudius Salmaſius in notis ad Spartanum legit, *ceſſaret*. Vide Lacerdam loco mox

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

citando.) *primi Lacedæmonii Pœnulam in ludis excogitarunt.* Item Nonius, citante Ludovico de la Cerda in Tertulliani Apol. Cap. VI. p. 73. *pænula eſt veſtis, quam ſupra tunicam accipimus, à Laconibus reperta eſt, ne frigore contingerentur.* Hunc poſtea morem Græcia, ut & plura alia, Romam transmiſit, quod conjicere licet ex Ælio Lampridio in Commodo Antonino, qui ita ſcribit: *Contra conſuetudinem pænulatos juſſit ſpectatores non togatos ad munus venire, quod funeribus ſolebat, ipſe in pullis veſtimentis præſidens.* Similem locum ſuppeditat nobis Dio Libro LVII. *Ludis, cum pluret, nulla ipſe pænula indutus, effecit, ne quis etiam aliam veſtem inconceſſam uſurparet.* Non deforent mihi plura hac de antiquitatis teſtimonia, ſi ea cumulare animus eſſet. Nec obſtat nobis locus Suidæ, ubi φαινόλην ῥωμαϊκὴν στολὴν appellat, nam Romana dicitur hæc veſtis non origine, ſed uſu, non quod Romæ inventa, ſed quod ejus uſus Romæ frequens fuerit. Abſurdum igitur mihi videatur, veſtimenti genus Romanos à Græcis accepiſſe, & deinde nomen illi indidiſſe, imo ulterius Græcos nomen iſtud à Latinis mutuatos eſſe, quo appellarent veſtimenti genus inter ipſos natum atque inventum. Quæ cauſæ etiam movere Doctiſſ. & de re literaria optime meritum Salmaſium, ut in Commentario in Auguſtæ hiſtoriæ ſcriptores ita pro nobis ſcribat: φελόνην *recentiores Græci imo & vetuſtiores dixerunt, quæ Latinis pænula eſt: detortum eſſe ex* φαινόλης *transpoſitis elementis quidam arbitrantur, ſed non ita eſt,* φελλόνης *& inde* φελόνης *tunicæ genus Cretenſium eſſe vocem notatum inveni apud Heſychium* ἀμφινωτὰς φελλόνας. Κρῆτες χιτῶνα φελλόνην καλοῦσιν. Apertum hic habemus Heſychii locum, ubi φελόνην Græcam vocem dicit. Cui ſententiæ etiam ſuffragatur Nobiliſſimus *Dn. Barth. Bartholinus in tractatu ſuo de pænula pag. 5. Nec minus peccant,* inquit, *qui Romano fonte* φαινόλης *vocem cadere dicunt, cum origine, Græcam eſſe argumento ſit, quod* παρὰ τὸ φαίνεσθαι ὅλον *dicatur. Ejus quoque citante Euripidis Scholiaſte in Oreſte mentio apud Sapphonem exſtet:*

Ἔσπερε πάντα φέρων ὅσα φαινολὶς ἐσκέδασ' αὔως.

Eſt etiam Rhinthonis apud Pollucem locus. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ φαινόλης ἐστὶν ἐν Ῥίνθωνος Ἰφιγενείᾳ τῇ ἐν Ταύροις, ἔχουσῃ καινὸν φαινόλαν.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

νόλαν. *Quod ſi quis vero eam Latio infercire velit, riſumque eruditis movere, pænulam dicat, quaſi pœne nullam.* Et quid multis? unus nobis ſufficiat teſtis *Athenæus, qvi L. III. Onomaſtic.* negat eſſe vocem Latinam.

§. IV. Nec minus injurii in vocem noſtram Φαιλόνην ſive Φαινόλην ſunt, qui eam ſubſtantivam eſſe autumant, non quidem negamus ſubſtantive hanc vocem uſurpatam eſſe, ſic enim & omnibus Philologis, & ipſi huic loco 2. Tim. IV. 13. ubi etiam ſubſtantive ponitur contradiceremus, ſed hoc tantum contendimus, idem fatum expertem eſſe hanc vocem, quod plurimæ aliæ apud Græcos habuerunt, nempe ut ex adjectivis in nomina ſubſtantiva denegarent. Non infrequens hoc in lingva Græca eſſe oſtendit vocabulum πυῤῥὸς, quod primo adjective ſumptum (πυῤῥὸς χιτὼν) poſtea abſolute πυῤῥὸς, vocabatur, poſſent addi plura alia exempla, quæ brevitatis ſtudio prætерimus. Audiatur modo Dn. Salmaſius, qui in Commentario in Aug. Hiſtoriæ Scriptores. *Φαινόλης dicitur, inquit, nunquam Φαινόλη, nam id Græcum non eſſet, ὁ Φαινόλης Adjectivum τοῦ χιτῶνος, Φαινόλης χιθὼν translucens & pellucida tunica, quod poſtea in ſubſtantivum tranſiit, & abſolute dictum eſt ὁ Φαινόλης pro illo genere veſtis &c. Videatur ipſe.* Sed Salmaſio de Φαινόλῃ ſermo eſt, cujus originem ἀπὸ τοῦ Φαίνεσθαι ὅλον derivans vix dubium cuiquam relinquit, an hoc nomen adjectivum ſit nec ne. Sed aliter ſe res habet cum τῷ Φαιλλόνη ſive Φαιλόνῃ ubi cuiquam forſan naſci poſſet dubium, num etiam hoc adjectivum ſit, an vero uti ejus origo diverſa ab illa τοῦ Φαινόλου, ſic hæ binæ voces in eo quoque diſtinguantur, quod hæc ſubſtantiva illa vero adjectiva ſit. Noſtra ſi deſideratur ἐτύμολογία, apertum plane credimus atque irrefragabile Φελλόνην derivari ἀπὸ τοῦ Φελλοῦ *pergamo*, ut ita dicatur Φελλόνης χιτὼν, veſtis ſive tunica pellicea. De Φαιλόνου autem voce, intricata magis res eſt. Reperimus quidem vocem aliquam τῷ Φελλῷ fere ſynonymam nempe Φλοιὸς, à qua primo intuitu non abſurde deduci vocem Φαιλόνου videtur: Attamen ingenue fateor derivationem hanc plane eſſe inuſitatam, nam vix ac ne vix quidem in omnibus Lexicis talem derivationem reperies, ubi binis prioribus conſonis thematis e. gr. hic Φλ interſeratur diphthongus ſequens, & οι in αι mutetur. Corruptam hinc mal-

lem,

lem, quam derivatam ἀπὸ τοῦ φαλοῖς hanc vocem dicere, integrum interea cuivis relinquens aliunde hanc vocem derivandi, dummodo talem derivationem faciant, quæ ſignificationi vocis ipſius non repugnet. Hoc interea manet indubium, à quocunque demum deducantur themate hæ voces, eas eſſe adjectivas, quod & terminatio & continuus earum uſus comprobant.

§. V. Statum hujus vocis poſtquam conſideravimus, pauca quoque de ejus genere notanda erunt. Certum itaque eſt & extra omnem dubitationem poſitum, eſſe generis maſculini, pro qua ſententia militant omnia hactenus viſa exemplaria Novi Teſtamenti, in nullo enim unquam vidi τὴν Φαιλόνην ſive Φελόνην, ſed in omnibus τὸν Φαιλόνην ſive Φελόνην. Comprobat hoc ſaniorum Philologorum fere omnium conſenſus. Non me latet dari in profanis ſcriptoribus quædam exempla contraria e.gr. apud Rhintonem, Heſychium & in Etymologico magno, ſed cum ipſum autographum eorum nobis viſum non ſit, quare ſtatim concluderemus illos hac in re diverſos fuiſſe à cœteris hujus lingvæ peritis? unde magis oſcitantiæ Typographorum, quam ignorantiæ autorum vitium illud imputandum eſt, quod ſatis ſuperque evicere paſſim Philologi, ut ſi hanc rem prolixe mihi hic tractandam ſumerem, poſt Homerum Iliada ſcriberem. Audiamus ſupra laudatum Salmaſium, qui citato in loco ita hac de re diſſerit; *Semper ὁ Φαιλόνης dicitur, nunquam ἡ Φαιλόνης, nam id græcum non eſſet*, & mox; *apud Rhinthonem legendum: ἔχουσα καινὸν Φαινόλην non καινὰν, ut perperam habetur apud Heſychium & Pollucem, & in Etymologico magno τὴν Φαινόλαν ἀποδύσασθαι, male hodie legitur ibi τὴν Φαινόλαν, fœmininum à Φαινόλης non eſt Φαινόλη, ſed Φαινολὶς, ut Φαινολὶς ἄυος, Sapphoni.* Idem etiam perplacet Doctiſſimo noſtro Bartholo Bartholino in tractatu de pænula pag. 6. Et ſane extraordinarium hoc eſſet exemplum, vocem ſubſtantivam, (uti ab adverſariis quibusdam eſſe creditur) Græcam in ης terminatam, aut etiam adjectivam, (ſcil. tantum, cum ſit generis communis) eſſe fœminini, quod Grammaticis pariter ac Philologis ridiculum foret. Unde ſane non leviter erant, qui in nominativo pro Φαιλόνης aut etiam Φαινόλης legunt Φαιλόνη, nam id pri-

id primo, judice Salmaſio, græcum non eſſet, ſecundo aliis erroribus anſam daret, ut hanc vocem non pro adjectiva ſed ſubſtantiva haberem, cum adjectivum in η terminatum græca lingua ignoret, quin imo genus immutarem, & fœmininam facerem vocem quæ maſculina eſt, cum in η deſinentia ſubſtantiva fœminina ſint. Malo itaque hunc errorem, quem tamen non ſolum apud Bezam, ſed & noſtrum Calovium in Bibliis magnis illuſtratis deprehendi, oſcitantiæ magis Typographorum, tribuere, quam id tantis viris vitio vertere. Hæc omnia quæ hactens dicta ſunt, tantum eum in finem afferre placuit, ne prorſus ignari de qualitatibus vocis noſtræ ſimus, ſed his jam breviter expeditis nos ad ipſam vocis explicationem vertimus. Sit ergo

SECTIO II.
HERMENEVTICA.

Ubi diverſæ explicationes hujus vocis exponuntur, & (1.) verſiones Bibliorum, (2.) Sententiæ Commentatorum, quæ in tria genera dividi poſſunt, 1) eorum qui putant hic deſignari veſtimenti genus, ubi iterum *alii* faciunt pro veſtitu ad arcendam pluviam aptato, ſive pænula Romanorum, *alii* pro toga conſulari, qua Pater Pauli donatus ſit, *alii* pro pallio Epiſcopali ſive cucullo. 2.) Eorum, qui vocem hanc explicant per thecam, qua recondebantur libri. 3) Eorum, qui librum aliquem κατ᾽ ἐξοχὴν dictum, ſive Vetus Teſt. hic deſignari volunt, quæ ſententia (3.) probabiliter aſſeritur (4.) Teſtimoniis quibusdam corroboratur.

§. I.

IN verſionibus hujus vocis non tantam diverſitatem ac in lectionibus notavimus, ſiquidem plerique vocem hanc à Pænula Rom. oriundam rati, vertere per pallium ſive pænulam, hinc etiam in omnibus verſionibus Germanicis, certe iis, quæ opera Lutheri prodiere, mihiq;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

viſæ ſunt leges: Den Mantel/ in Belgicis Bibliis, den Reiß-Mantel/ ſed additur in margine: *ſommige verſtaen daer doer en Koffer am Booken in te leggen.* Reſenius noſter in verſione Danica reddidit Vandre-Kiortel/ addens in margine: lidet Skrin. Vulgata verſio ubiq; reddit *pænulam*, cujus veſtigia premens Gallica, legit: *la manteline.* Aſt verſio Syriaca, quæ præprimis ſententiæ noſtræ favet, Φελόνην expoſuit per ܒܝܬ ܟܬܒܐ.

§. II. Verſionibus recitatis, ad Commentatores ſuper locum noſtrum, 2.Tim. IV.13. ordo nos vocat, & quidem prima claſſe recenſebimus eorum ſententiam, qui Φελόνην & Φαινόλην confundentes utramque exponunt de illo veſtium genere, cujus non infrequens mentio fit apud profanos, Græcos pariter ac Latinos Auctores. Scilicet erat hæc veſtis, quam pænulam Latini, Græci Φαινόλην appellabant, pallii genus cœteris ſuperinjectum veſtimentis. Non hic prolixi erimus in deſcribenda ejus forma, nec eam litem noſtram faciemus, an laxa fuerit & ſinuoſa, an ita confecta, ut corpus arcte preſſerit, hæc omnia ad Philologorum remitimus cenſuram, contenti hic annotaſſe, tale fuiſſe veſtimentum, quod humeris injiciebatur, ad genua usque ſe extendens. Ora illa, quæ collum cingebat modicæ quamvis latitudinis, tam laxe tamen patebat, ut in caput induci potuerit, quod colligimus ex illo Pomponii in Penicea: *Pænulam in caput induce, ne te noſcat.* Qui plura de forma & materia hujus pænulæ legere deſiderat, adeat ſupra laudatum *Bartholinum, in peculiari tractatu de Pænula, Salmaſii Commentarium in hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores, item Annotationes ejusdem ſuper Tertullianum de Pallio paſſim, Johannis Baptiſta Donii diſſertationem de pænula. Bayſium de re veſtiaria, & plures alios.*

§. III. Erat autem duplex hujus pænulæ uſus, primus atque maxime frequens apud Græcos pariter ac Romanos fuit, ut ea uterentur ad arcendam pluviam, atque hinc vix iter unquam ingrediebantur niſi hac veſte tecti, quæ utpote ex corio confecta depellendis pluviis imprimis apta erat, quo etiam reſpiciens Martialis in Epigrammate, cujus Lemma *pænula ſcortea*, viatori auctor eſt, ne unquam hanc omittat iter facturus:

Ingre-

Ingrediare viam cœlo licet usque ſereno,
Ad ſubitas nunquam ſcortea deſit aquas.

Atque is uſus pænularum longo tempore obtinuit, unde illud Galbæ apud Macrobium & Quintilianum lib. VI. c. 4. reſpondentis amico pænulam roganti, *non pluit, minime eges, ſi plueret, ipſe uterer.* Unde facile videtur, uſum pænulæ tunc temporis nullum fuiſſe alium, niſi ut in itineribus ſe à pluviis defenderent, quod etiam videre licet ex Cicerone, ad Atticum XIII. Epiſt. 33. conf. Qvintil. Inſtit. Orat. VI. & Senecam Epiſt. LXXXVII. Sed quid multis? audiamus ſæpius jam laudatum Bartholinum, qui pag. 35. cap. VI. ita ait: *Pænulæ uſum nemo adhuc in dubium vocavit. Nec quenquam tam exhauſti pudoris eſſe crediderim, ut neglecta antiquitate, quæ nobis in hiſce rebus præit, ſuo abundare velit ingenio &c.* Cui plura de hoc uſu pænulæ legere volupe eſt, conſulat *Lampridium in Severo.* Et poſt authores ſupra citatos, Commentatores fere omnes in Tertulliani Apol. C. VI. & loca mox citanda, ut & omnes illos, qui de veſtitu veterum quædam conſignarunt. Nobis hic multum extra oleas vagari nec lubet nec licet.

§. IV. Fuit autem & alius hujus pænulæ uſus, qui notantibus Philologis & antiquitatis Studioſis, non multum ante Alexandri Severi tempora receptus eſt, hic enim (ut auctor eſt Æmilius Lampridius) conſtituit, ut ſenes pænulis intra urbem frigoris cauſa uterentur. Atque ita veſtimentum, quod antea ad ſola itinera erat adſtrictum, intra urbis pomœria ad arcendum frigus accommodari cœpit, obtinuit hic mos quidem ante illud Alexandri Severi edictum, & pænulis jam tum, licet rarius, in ipſa urbe utebantur. Erant autem hæ pænulæ ex diverſa ab illis materia confectæ, utpote quæ non ex corio, ſed ex lana contexebantur, putat tamen Salmaſius in notis ſæpius citatis ſuper Auguſtæ Hiſtoriæ Scriptores, honeſtiores Romanos vix pænulis intra urbem eſſe uſos, ſed potius Lacernis, pænulas autem non niſi in itineribus & extra urbem ſumpſiſſe.

§. V. Sed ut tandem è bivio in viam redeamus, hæc fuit illa pænula, quam Apoſtolum ſibi apportari velle magna commentatorum nubes vult; Et ſane ſi quæ ſententia veri ſpeciem habet, hæc erit, ur-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

gent enim, qui pro ea pugnant, uſum vocis φαινόλυ communem & perpetuum, φαιλόνυ quoque & φελόνυ ſignificatione huic expoſitioni non reclamare aſſerunt. Putant pallio ſuo indigere Apoſtolum inſtante hyeme, quod Troade media æſtate reliquerat. Ex Patribus plures hic nominare poſſemus cum vix quisquam eorum ſit, qui non φαιλόνην NB. *etiam* de pallio exponat, ſed præterimus eos libenter nominantes tantum Tertullianum, hic enim Libro XV. qui eſt de corona militis Tom. I. Op. Cap. VIII. §. 2. p. 673. edit. Lacerdæ, *habebat*, inquit, *& pænulam Paulus*, procul dubio ad loc. 2. Tim. IV. reſpiciens, Idem Tom. I. Opp. Lib. VI. ſive de oratione Cap. XII. p. 316. impugnans eos, qui oraturi pænulas deponebant, ita loquitur: *Ut eſt quorundam, poſitis penulis orationem facere, ſic enim adeunt ad idola nationes. Quod utique, ſi fieri oportet, Apoſtoli qui de habitu orandi docent, comprehendiſſent, niſi ſi qui putant Paulum penulam ſuam in oratione penes Carpum reliquiſſe; DEUS ſcilicet non audiat penulatos &c.* Inter Recentiores vero Beza, in Commentario ſuper 2. Tim. IV. acriter pro eadem pugnat, lubet hic ejus verba adſcribere: *Volunt quidam* φελόνην *non eſſe pænulam, ſed ſcriniolum, quam explicationem ſequutus eſt Syrus interpres, quidam vero volumen. Ego non modo exiſtimo pænulam eſſe, qua iter facientes & pluviæ tempore utebantur veteres, ſed etiam* φελόνην *Romanum eſſe vocabulum metatheſi literarum corruptum, adeo quidem ut etiam* φαινόλης, *& quidem rectius ſcribatur.* Huc usque Beza: cui in omnibus ſuffragatur Hieronymus Sopranes in digreſſione prima de re veſtiaria antiquorum Judæorum pag. 458. qui cæteras opiniones præter hanc, ut abſurdas, detortas, & textui non convenientes ridet. Sed ſi liceret auctoritates auctoritatibus opponere, & plures & probatiores pro nobis ſtare facili opera demonſtrare poſſemus. At enim vero rationibus hic pugnandum eſt. Videamus itaque quid hujus ſententiæ Patroni contra nos urgeant. Sane primum apud eos occupat locum argumentum, ab ipſa vocis ſignificatione fere perpetua deſumtum. Nam cum φαινόλυ & φαιλόνυ aut φελόνυ voces invicem confundant, & pro iisdem habeant, φαινόλης autem *pallium* ſemper (quantum ego quidem ſcio) ſignificet, non poterit non hoc nobis objici dubium, quod

tamen

tamen facili ſolvitur negotio. Negamus enim & pernegamus 1) vocem Φαινόλου eſſe avthenticam, probet contrariam, qui quicquam contra nos obtinere vult, nego 2) voces haſce eſſe easdem, legant dicenda §. 18. hunc interea nodum iis ſolvendum trado: ſi Φενόλης & Φαιλόνης coincidunt, dent quæſo derivationem aliquam, quæ ſignificationi illi, quam Φαιλόνη tribuunt authores infra citandi; conveniat; Ediſſerant quo jure Φαινόλης ſignificet εἰλητῶν ξυλάριον μεμβράινον, aut enim negent neceſſe eſt Φαιλόνην ſignificare *thecam librariam*, aut concedat Φαινόλην id quoque ſignificare, prius autem eſſet contra authores probatiſſimos, poſterius derivationem vocis Φαινόλου abſurdam rediſſeret. *Dicis*; Aſt concedam has voces non eſſe easdem, negari tamen nequit Φαιλόνην ſive Φελόνην quoque ſignificare *pallium*. Reſp. quid inde? id nemo negat, de eo vero diſquiritur, an hoc loco per *pallium* ſint exponendæ hæ voces. Quis enim feret ita colligentem: Φαιλόνης & Φελόνης aliquando ſignificant *pallium*, E. hoc in loco hæc vox eodem modo eſt exponenda. Nam ubi una vox binas admittit *ſignificationes* æque frequentes, illa demum eligenda eſt, quam συνάφεια textus eligendam ſuadet. Nec hoc prætereundum eſt, dubium adhuc eſſe an Φαιλόνης ſæpius *pallium* an frequentius *thecam librariam* ſignificet, poſterius ſane facilius, quam prius ſibi perſuadebit, qui æquo animo perpendet, quæ §. 18. à nobis prolixe dicentur. *Inſtas*; at pro *pallii* explicatione militant omnes verſiones, ſi unam excipias Syriacam. *Regero* verbis Auguſtini Epiſt. ad Hieronym. quæ eſt XIX. Tom. II. f. 14. *Alios* (ſubſtituo, Verſiones) *ita lege ut quantalibet ſanctitate donaque præpolleant* (earum authores) *non ideo verum putem, quia ipſi* (ipſæ) *ita cenſuerunt, ſed quia mihi vel per ipſos authores Canonicos, vel probabili ratione quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerint.* Verſiones, ut verbo rem expediam, nil veritati præjudicant. Quinimo vulgatæ (quam poſtea hac in re plures modernæ ſecutæ ſunt) præponenda longe eſt Syriaca verſio, ut ita nil plane obtineant adverſæ ſententiæ Patroni. Superſunt denique nobis quoque rationes non plane improbabiles, quare hanc ſententiam & explicationem loci noſtri rejiciamus. Nam 1) indignum illud ſane putamus Apoſtolo,

qui noverat Chriſti præceptum: *Ne ſitis ſolliciti de veſtitu* &c. quid autem hoc aliud eſſet, quam nimis eſſe ſollicitum de veſtitu, ubi tam anxie illum ſibi apportari deſiderat? Numquid putas propterea Apoſtolum feſtinationem Timotheo injungere, ut ſibi copia fiat vilis cujusdam pænulæ, & quæ, neſcio quam exiguo pretio, de novo comparari poterat? Dicis Chriſtus Matth. VI. v. 25. ſeq. non vetat curam veſtium licitam, ſed talem quæ curæ de ſalute æterna præponitur, conferatur verſus 33. Reſp. Indignum tamen adhuc mihi videtur Apoſtolo, tantam curam pallii ſui demandare Timotheo, quantam librorum, quorum eodem verſu meminit, τὴν Φαιλόνην, inquit, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα δὲ τὰς μεμβράνας, conjungit libros procul dubio ſacros cum Φελόνῃ ſuo, ſed quid pallium inter libros ſacros & membranas forſan MStas Pauli? vix meliori loco, quam Turca leproſus inter Principes ſanos. Sed premam eos fortius. (2.) Talem Φελόνην intelligit Paulus, quem iter facturi relinquimus, at pallium aut Romanorum pænulam non reliquimus iter facturi, Ergo eam non intelligit Paulus. Erat ſiquidem uſus pænularum tunc temporis vix alius (ut in antecedentibus evictum) quam in itinere, & hanc ſemper ad manus ſibi habebant iter facturi, quid igitur cauſæ putas ſubfuiſſe, quare Apoſtolus, qui iter 183. milliarium meditabatur, (tot enim milliaribus Romam Troade abfuiſſe tradunt Geographi) eam reliquerit? Ridiculum ſane eſt, Apoſtolum omiſiſſe pænulam tunc temporis, ubi ejus uſus erat maxime neceſſarius, & confecto itinere eam repetere. Sed excipies: Erat tunc temporis æſtas, ubi multis onerari veſtimentis moleſtum eſt. Paulus igitur utpote qui procul dubio pedes iter faciebat, ea moleſtia ſe liberaturus pænulam Troade reliquit, repetendam ubi hyemis vis inſtabat. At enim vero teſtis ſit hodierna experientia, num quis vel media æſtate iter faciens pallium omittat? non eadem ſemper cœli ſerenitas, & tum maxime timendus eſt imber & aëris mutatio, ubi intentiſſimo fervore æſtuat. Quin imo ſi non imber, certe frigus timendum erat? adeamus illos, qui orientales mundi plagas obierunt, unanimiter quippe ſtatuunt, ſimul cum veſpera in illis Regionibus tan-

tum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

tum ingruere frigus, ut ab ejus vehementia vix ſub pallio tutus eſſe poſſis, id quod ipſi, licet non tanta vi, in his Regionibus experimur. Numquid igitur Apoſtolus, ne æſtus ei moleſtus ſit, frigegere voluit? num ſe imbribus exponere, ut aliquando ab æſtatis vehementia tutus eſſet? haud credibile eſt, Paulum fuiſſe immemorem illius Martialis jam citati:

Ingrediare viam cœlo licet usque ſereno,
Ad ſubitas nunquam ſcortea deſit aquas.

Nec eſt quod cum Lorino hic ſentias, qui in commentario ſuo in Act. XX.13 p 594. propterea Paulum pallium ſuum Troade reliquiſſe putat, ut eo expeditior ad pedeſtre iter eſſet, verba ejus hæc ſunt: *Non eſt dubium, quin quibus aliarum rerum magis neceſſariarum interdictus eſt uſus à Chriſto, cum eos prædicatum miſit, multo ſit prohibitum magis jumento vehi.* Et mox: *Idcirco fortaſſe Paulus reliquit Troade libros, membranas* & pænulam: *Cui enim ſunt pauca, quæ circumferat, onus ferre pedeſtris itineris facilius valet.* Scilicet Jeſuita, ut Ordini ſuo & ejus inſtitutis majorem conciliet ſanctitatem Paulum in itinere pænula exuit, ſomniat enim Apoſtolis in præceptis fuiſſe, ut ſemper pedites incederent, & non niſi in ſtatu neceſſitatis curru, navi, aut equo veherentur, quia id Jeſuitis impoſuit ordinis hujus author. Prodit hoc ipſe Lorinus, ſuoque perit indicio *in regula,* inquiens: *B. Franciſci, quæ Apoſtolicum vivendi modum exactius exprimit, cavetur ſub graviſſimis pœnis, ne quis obequitet, niſi gravis cogat neceſſitas, aut valetudo. Idipſum NB. ſocietatis noſtræ hominibus, qui Apoſtolorum ritu obeunt Provincias, graviter ac ſerio commendat Canon quidam III. adhibita cautione neceſſitatis &c.* Sed dicat Lorinus; numquid igitur & hoc Apoſtolis mandatum ſit, ut ſe frigori & pluviæ exponerent? ſi Paulo omne id omittendum fuiſſet, quod impedimento ei eſſe poſſet, quidni togam ipſam relinqueret? Sed hæc forſan negaret Jeſuita, quia inter ſtatuta ſui ordinis id non reperit. Videat autem annon injurius ſit in JESUM, cujus tamen nomine falſo ſuperbit, dum equo aut alio animali vehi, ſi non indignum Sacerdote aut Clerico, certe non ita ſanctum eſſe putat, quam peditem incedere, & dicat quæſo, quare ergo Apoſtolus Timotheo imperet,

peret, ut pallium ſecum ſumat, & quare voluerit Epiſcopum in id incurrere vitium, quod ipſe nolebat committere? ſi enim illicitum eſt curru aut equo vehi, quare Apoſtolus (dum plura afferenda vult) id Timotheo imponit? niſi forte dicat cum Jacobo Fabro Stapulenſi: (ſed ſatis ridicule) *Arbitror eam penulam, quam Beatus requirebat Apoſtolus è levioribus fuiſſe*, (dixerat ſiquidem antea fuiſſe graves levesque penulas) *quæ Timotheo venienti cum membrana, magnum, non attuliſſet ex pondere faſtidium.* Si enim fuit ex levioribus, quidni eam ipſe Paulus ſecum ſumſit, quare eum Troade reliquit? (3) Dicant mihi, qui pro pallio pugnant; in quem uſum Paulus illud petat, nam aut petebat, ut eo in itinere uteretur, aut in urbe eo tectus incederet, aut à frigore ſe muniret, non *primum*, Majori enim de jure de pænula hic quærere poſſum, quod de libris quærit Chryſoſtomus Homil. X. ad epiſtolam poſteriorem ad Timotheum Cap. IV. pag. 1010. edit. Baſileenſis. Oecumenius Comment. in locum noſtrum p. 280. edit. Morelli &c. *Sed quid pænula opus cum brevi ad DEUM erat migraturus?* jam enim omnem peregrinandi ſpem depoſuerat, ſcripſerat hanc epiſtolam teſtamenti inſtar 2. Tim. II. 9. I. 8. cum inſtaret beatæ *ἀναλύσεως*, hora Cap. IV. 6. cum jam non ſolum immolandus eſſet, ſed immolaretur, verſu eodem, & breviter dixerim, cum in eo eſſet ut moreretur, quid igitur pænula indigebat? aliud meditabatur iter, ubi nulla hyemis vis timenda, in quo non erat pænula opus, ut à pluviarum & hyemis injuriis ſecurus eſſet, inſtabat vitæ & ſimul itineris finis, cum igitur tempus immineret, ut ſtatum viatorum relinqueret, num putas de viatorum veſtitu fuiſſe ſollicitum? ambiebat cœli Candidatus candidam gloriæ ſtolam, hanc ut adipiſceretur, cum Elia illa abjicienda erat. Eo annitebatur, ut ita tabernaculum Kedar relinqueret, ne coram ſummo Judice palleret, in quem uſum igitur pallium petit? Indigna ſane illa vox: (*affer mihi pallium,*) quæ pars ſit teſtamenti Apoſtolici. Nec *ſecundum*, nugatur enim Cajetanus in Commentario ſuper 2. Tim. IV. dum putat propterea Apoſtolum pallium ſuum petere, ut eo uteretur iter per urbem facturus, in illo enim detinebatur carcere Apoſtolus, ex quo non niſi morte ſe liberandum eſſe noverat, ſane diligentiſſima cuſtodia Chriſtia-

nos ab Imperatoribus ethnicis aſſervatos eſſe hiſtoria Eccleſiaſtica tradit. Unde probandum prius eſt Cajetano, adeo benigne Paulum eſſe tractatum, ut per urbem obambulare ei licuerit, non id ex hac falſa hypotheſi eſt inferendum, uti p.151. l.c. facit: *Apparet*, inquit (unde quæſo?) *Paulum non ſic arctatum fuiſſe carcere, ut non graderetur per civitatem.* Melius longe Eraſmus in paraphraſi ad 2. Tim. IV. p.m.315. rationem redditurus, cur adeo feſtinare velit Timotheum Apoſtolus, *Carcer enim*, inquit, *obſtat quo minus liceat huc & illuc obambulare, in obeundis Evangelii negotiis &c.* cum quo ſane omnes fere Patres concordant, præprimis Chryſoſtomus, qui non aliam poteſt invenire rationem, cur Apoſtolus Timotheum ſuæ Eccleſiæ, cui erat præfectus, quaſi eripiat, niſi, quia ipſi carceri incluſo non permittebatur Evangelium per Urbem prædicare, & Chriſtianos ſub perſecutione Neroniana gementes conſolari atque in fide confirmare. Sed ut ſuo telo Cajetanus pereat, argumentum κατ' ἄνθρωπον faciamus ad demonſtrandum, hic in loco noſtro per Φελόνην non intelligi pallium. Si enim Apoſtolus in ipſa urbe Roma pallio non poterat carere, quomodo potuiſſet illud omittere tam longinqvum iter Troade Romam ingreſſurus. Nec *tertium*, numquid enim ad vitandum frigus pallium ſibi Troade apportari curaret? ſane non crediderim adeo pretioſam fuiſſe hanc pænulam, quæ mereretur à loco fere 200. milliaribus Roma diſſito advehi. Pauper erat Apoſtolus, & proinde procul dubio vile ejus pallium, numquid igitur rem nullius pretii tanta cura Romam vehi deſideraret? Si frigus timebat, putasne defuturos fuiſſe pios homines, qui vel in ipſo carcere, liberalitatis ſuæ ſpecimina darent? Sane illi in quibus accenderat Apoſtolus pietatis igniculos, haud perpeſſi fuiſſent illum exponi brumali ſævitiæ, non deerant illi, licet jam ultimis atque lethalibus catenis vincto, fideles diſcipuli, qui miſeriam ejus tam vili impendio levarent; iniqvi ſane eſſemus in primorum Chriſtianorum fidem atque pietatem, ſi crederemus, illos permiſiſſe frigori exponi Apoſtolum, ad cujus pedes ſalutarem doctrinam, & ſimul præcepta de liberalitate hauſerant. Sed abſurdior adhuc eſt Jacobi Fabri Stapulenſis l.c. conjectura, qui ideo Apoſtolum pallium ſuum petere ſo-

mniat, ut id alicui fidelium moriturus relinqueret in ſui memoriam. Ita enim fol 170. loquitur: *Phelonem memoriale ſui voluit alicui ante mortem relinquere*, idem quoque de membranis reſpondet, cum quæſiviſſet, quare eas Apoſtolus apportari vellet: *ut* ſcilicet *Lucæ & Marco electis à Spiritu Sancto divinis ſcribis relinqueret, ad reponendum Evangelium.* Inutiliter immoraremur huic ſententiæ refutandæ, quam adeo abſurdam credimus, ut eam propoſuiſſe ſit eam refutaſſe.

§. VI. Hæ ſunt rationes, quibus moti vix probabile credidimus, in loco noſtro intelligi pænulam illam Romanam, cujus brevem deſcriptionem ſupra dedimus. Non quidem putamus, nec à quoquam credi volumus, argumenta quæ propoſuimus ad illam ſententiam dejiciendam, eſſe apodictica, ſed hoc ſaltem contendimus, non ita probabilem eam eſſe, ac illa quæ mox exponetur: & quidni hic argumenta probabilia ſufficiant, cum non ſit quæſtio de articulo aliquo fidei, ſed ubi ea de re diſceptatur, quam & affirmare & negare ſine piaculo poſſis, præſertim cum plurimorum Theologorum conſenſum pro me habeam, & nullis fere uſus ſim argumentis, quæ non paſſim apud eos reperias. Nolo omnium eorum verba hic repetere, ſufficiat citaſſe Nobiliſſ. Dn. Oſiandrum, qui in Syſt. Theol. loco I. de Sacra Scriptura pag. 57. *hæc*, inquit, *ſententia* (ſcilicet Φελόνην ſignificare pallium) *non videtur veriſimilis: Quia* (α) *abſurdum eſt Romæ non fuiſſe, qui ejusmodi pænulas facerent vel venderent, ut opus fuerit, Apoſtolo è Troade afferre*; (β) *maxime mirum videtur & præpoſterum, Paulum veſtem itinerariam reliquiſſe iter facturum, & eandem repetere itinere jam peracto*; (γ) *res hæc à Trojade afferenda non videbatur mereri operæ pretium. Quanta enim quæſo diſtantia inter Romam & Trojada ſive Trojam? quam exiguum pretium requirebatur ad ejusmodi pænulam de novo conficiendam?* Ex his & iis, quæ antea monuimus facile patet, fruſtra eſſe, quæ non nemo ad hunc locum commentatur: *Paulus iter æſtate facturus veſtimentum, quod præcipue pluviæ cauſa ſumebatur, pænulam videlicet, ne eſſet oneri, Trojade reliquerat apud Carpum, quam iterum inſtante hyemis tempore exſpectabat. NB Quocirca Timotheum precibus urget, ante hyemem venire feſtinet*, (egregiam ſcilicet rationem, cur Apoſtolus Timotheo tot milliarium iter imponat.) *pænulamque*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

lamque cum libris ac membranis ad ſe perferat. Cui opponimus ea, quæ Weinrichius in Commentario ſuper hunc locum 2. Tim. IV ſcribit: *Quidam per Φαινόλην intelligunt thecam ſive capſulam librariam, in qua Paulus libros habuerit repoſitos, & hæc poſterior ſententia, ſi ſtatum Apoſtoli attendas, videtur eſſe veriſimilior, quid enim magnopere pænulam ſive veſtem itineribus commodam affectaret Apoſtolus, cum probe ſciret, ſibi ulterius peregrinandi ſpem plane abſciſſam eſſe.* Confer hac de re non male diſſerentem Calvinum in Commentario ſuper 2. Tim. IV. & alios.

§. VII. Nec deſunt, qui vocem Φελόνην exponunt per veſtem conſularem, qua donatum eſſe Pauli Parentem, cum Tharſenſium caterva ſtipatus Romanis cum pace & coronis obviam iret. Credo primum hanc ſententiam foviſſe Ambroſiaſtrum ſive potius Hilarium, qui in Explanatione, (ut vocat) in Epiſt. ad Timoth. Cap. IV. 13. P. II. Opp. edit. Baſileenſis, ita commentatur: *Apoſtolus natura Judæus fuit, nec quicquam habuit alienum; unde ergo illi pænula, ſed quia erat ex Tarſo, quos conſtat in ſocietatem Romanorum receptos, ut de cætero appellarentur cives Romani, idcirco neceſſe eſt & curiam habere, in quam more Romanorum penulati conveniunt. Quicunque enim illo tempore cum muneribus obviam iviſſent Romanis immunitate perpetua donati, cives Romani & fratres eorum nuncupabant &c. poteſt ergo fieri, ut ſi non ſuam, quia totum ſe legi dederat, Patris ſui haberet penulam.* Aſt tuam fidem L. B. quamvis colligendi vis hiſce verbis ineſt? quomodo quæſo ſequitur: Apoſtolus erat nativitate Judæus, E. nil alieni habuit, totus ſe legi dederat, E. non habebat propriam veſtem. Pater ejus penula donatus erat, (concedamus hoc) E. hæc eſt illa, quam afferri ſibi vult. Nugæ! Secutus tamen eſt Ambroſiaſtrum Haymon, Epiſcopus Halberſtadienſis Comment. in h. l. poſt alia ita diſſerens. *Pater E. Pauli de Giſcalo oppido terræ promiſſæ, ubi natus fuerat, translatus eſt in Tharſum Ciliciæ. Quodam autem tempore venientibus Romanis per Ciliciam, occurrit ipſe cum aliis Tharſenſibus utpote nobilis, exceperantque eos cum pace. Tunc Romani conceſſerunt eis prædicta, ibique Pater Pauli pænulam accepit: poſt cujus mortem ob recordationem ejus, hanc veſtem Paulus ſibi retinuit.* Huc usque ille, ſatis audacter,

ctor, dummodo ſatis bene, probet enim primo omnia ea, quæ hic verboſe recitavit, & reſpondebimus ei. Judicet interea Lector cordatus, an memoria Patris Pauli adſtricta fuerit ad pallium ejus, certe dum Haymo putat, ſe aliquam pietatem & amorem in Patrem mortuum Paulo adſcribere, hanc ei demit, nam ſane illa pietas, ille in parentes amor nondum firmas radices egit, qui non niſi ad conſpectum alicujus externi ſigni evigilat. Sed quid multis hac de re, riſum magis, quam reſponſionem meretur hæc ſententia.

§. VIII. Prædictis Authoribus ſuffragantur ex Scriptoribus Seculi XI. Anshelmus Cantuarienſis, Comment. in 2. Tim. IV. & Bruno Epiſcopus Herbipolenſis in expoſitione ad Epiſtol. Pauli Tom. II. edit. Pariſ. antiqvæ. Gloſſa ordinaria quoque hanc approbat ſententiam, aliique non pauci. Quibus omnibus opponimus ea, quæ habet Benedictus Juſtinianus Genuenſis Explanationum in omnes Epiſtolas Pauli Tom. II. p. 562. qui hic conſulatur. Dicant interea mihi hujus ſententiæ fautores, quem in uſum hanc petat conſularem veſtem? an ut ea ſe exornet, & hoc veſtitu ſuperbiat? Abſit hoc de ſancto Apoſtolo vel cogitaſſe! num quid igitur eum in uſum hanc petit, ut ſe ea civem Romanum oſtenderet? neque hoc veri ſpeciem habet, ad aliam enim Paulus tendebat Patriam, ubi verum dignumque civem ſe eſſe, non pallio, ſed fide demonſtrandum erat. Brevi ſumenda ei erat toga, ſed mortuo, (Vide Juven. Satyr. III.) hinc illam vivus non deſiderabat. Mortem exſpectabat cruentam, quid igitur pallio opus erat? an ut ſub hoc veſtimento pallidam mortem exciperet? ſane qui à gloriatione abſtinuerat antea, numquid in extremo vitæ momenta hanc vitæ integritatem immutaret? Non in id temporis inciderat Apoſtolus, ubi civem Romanum occidere nefas putabatur, judicem habebat Neronem Leone crudeliorem. 2. Tim. IV. 15. qui manus impias toties Romano ſanguine conſpurcaverat, à cujus ſævitia, cum ipſa innocentia eum non defenderet, quis putet pænulam defendere potuiſſe? præſertim cum ex annalibus & albis, quibus inſcribebantur civium Romanorum nomina, facili negotio potuiſſet cognoſci an civitate Romana donatus fuerit. Fruſtra hic cum Primaſio in Commentario ſuper locum noſtrum (quem vide in Bibliothe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

bliotheca magna Patrum Tom. I.) inquies: *Pænulam hanc fuiſſe ſuam non dicit Apoſtolus, potuit eam ad pedes ejus inter cætera aliquis converſus ad fidem Chriſti potuiſſe vendendam.* Scilicet egregia erat occupatio, atque dignum Apoſtolo munus, togam conſularem vendere. Quomodo hic circumſtantiæ concordant? Paulus, qui in carcere vinctus jacebat, veſtem petit ut vendat, ſi egeret pecunia Apoſtolus, nonne id muneris potuiſſet dare Timotheo, ut Troade illam venderet, & pretium ejus ſecum afferret, ſed quid multis hac de re dicam, adeo abſurda eſt hæc opinio, ut eam prolixe refutare ſit abuti lectoris patientia.

§. IX. Inter eos, qui pro veſtimenti genere φελόνην accipiunt, non poſtremo loco memorandi ſunt illi, qui hic volunt intelligi veſtem illam ſacram, qua Sacerdotes Sacramenta diſpenſantes cinguntur, noſtra lingua vocamus Meſſehagel/ Germanice Meßgewand/ ſcil. Commentatores videntes illam difficultatem quam ſupra movimus: indignum hoc eſſe Apoſtolo de terrenis adeo eſſe ſollicitum, veſtem hanc ſacram volunt, ut ſimul ſacrum reddant Apoſtoli deſiderium, & ut omnem nimiæ ſollicitudinis notam ab Apoſtolo tollant, veram hujus vocis ſignificationem tollere non reformidant, dum enim per planetam (ita veſtis illa ſacra apud Pontificios nominatur) φελόνην exponunt, veri fiunt πλανῆται.

§. X. Reperit tamen hæc ſententia fautores non exiguos, præſertim eos, qui aulæ Pontificiæ addicti ſunt: inter quos eſt Cornelius à Lapide, qui in Commentario ſuper hunc locum prolixe id probare conatur, pro ſua ſententia allegans Tertullianum lib. de orat. cap. XII. Eidem etiam opinioni faventem lege Sedulium Scotum, qui in Commentario ſuper 2. Tim. IV. (quem vide in Bibliotheca magna P. P. Tom. I.) *Pænula*, inquit, *eſt lacerna in modum cucullæ, item lacerna ſtola, aut genus cucullæ ſubtilis.* Aſt hic iterum quærere licet, quem in uſum veſtem hanc velit ſibi apportari? non dicent ut ea utatur in diſpenſandis Sacramentis, nam (1.) non videtur mihi probabile permiſſum fuiſſe Apoſtolo, ut in carcere ſacra adminiſtraret, propter veritatem enim Evangelicam in ſqualido jacebat carcere, num putas igitur Neronem tantam gratiam ei conceſſiſſe, ut ſigna divinæ gratiæ

(exhibitiva puto) diſpenſaret? nolebat Tyrannus latius ſerpere hanc doctrinam, quam angue pejus abominabatur, atque exinde quis non concluderet, illum haut permiſſurum fuiſſe publicum conventum à Paulo convocari? At videtur mihi obſtare conſuetudo priſtinæ Eccleſiæ, qua donis magnaque ſæpius pecuniæ ſumma corrumpere conſueverant cuſtodes martyrum. Exſtant ea de re teſtimonia illuſtria; ita enim Lucianus in epiſtola de morte Peregrini: Οἱ δ' ἐν τέλει αὐτῶν καὶ συνεκάθευδον ἔνδον μετ' αὐτοῦ διαφθείραντες τοὺς δεσμοφύλακας, εἶτα δεῖπνα ποικίλα εἰσεκομίζετο, καὶ λόγοι ἱεροὶ αὐτῶν ἐλέγοντο. Quæ verba ita interpretatur Pearſonius: *Magiſtratus autem eorum* (puta ſacris ordinibus initiati, qui ἄρχοντες tum dicebantur) *etiam intus cum eo condormiebant, cuſtodibus corruptis: dein cœnæ variæ introducebantur, & Sacri eorum ſermones dicebantur.* Victor itidem Vitenſis de Carthaginenſibus in perſecutione Africana: *Sed populus memoratæ urbis in Domino ſemper fidelis, dato munere Carcerariis, die ac nocte Chriſti martyres frequentabat.* Idem aſſerit Tertullianus Libro de Jejuniis Catholicorum, & ad Martyras cap. I. cujus verba hic allegare nolumus, uti nec Cypriani, Dionyſii, aliorum, quos citat Doctiſſimus Joh. Pearſonius Vindiciarum Epiſtolarum Sancti Ignatii Parte II. Cap. XI. pag. 136.-138. ſeq. Ut autem de hac objectione quid ſentiam ingenue aperiam, credo (etiamſi id fieri potuiſſet) non permiſſurum fuiſſe Apoſtolum, ut Chriſtiani ære corrumperent milites, & fidem eorum, quam jurejurando Imperatori deſponderant, ſollicitarent, etiamſi bonus finis hinc ſeparari potuiſſet. Siquidem non facienda ſunt mala, ut inde eveniant bona. Quinimo, quis ſibi perſuaderet, non arctius obſervatos fuiſſe ipſos cuſtodes, quam ut illis licuerit tantam turbam Chriſtianorum ad captivum Paulum admittere. Sane nemini ſententiam meam obtrudo, attamen fateor plane non probabilem illam conjecturam mihi videri, qui crudelitatem Neronis, atque perſecutionis tum temporis exorſæ maximum fervorem conſidero. Hinc merito dicimus. Paulus nec potuit, nec voluit, ſacra ibi adminiſtrare, non potuit per hactenus dicta nec voluit, ut credere nos jubet ſanctitas Apoſtoli, quid hoc enim aliud fuiſſet, quam Chriſtianos ideo convocare, ut notum

faceret,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

faceret, quinam ſint hujus doctrinæ aſſeclæ, quo eo facilius ad ſupplicia traherentur. Noverat quidem Apoſtolus non eſſe reformidandam mortem, quam patimur Evangelicæ veritatis cauſa, ſed & hoc didicerat, nil eſſe niſi magnam temeritatem ſeipſum prodere, & ſupplicii capitalis periculo exponere. Non equidem vult DEUS disharmoniam illam externæ confeſſionis & internæ convictionis, & anathema illi dictum à Salvatore Matth. X. 33. Marc. VIII. 38. qui eum abnegaret, nondum incaſſum abiit, attamen hoc non mandavit divina pagina; Eccleſiam preſſam ſeipſam debere tradere hoſtibus crucis Chriſti, vel ipſe Chriſtus fugiebat Judæos Joh. VIII. & Petrus ex carcere liberatus aliam quærit terram, ubi à Tyrannide Herodis ſecurum eſſe liceret, & verbo dixerim: detrectare non licet perſecutiones, ſed in eas temerarie ſe præcipitare, DEO adverſatur. (Egregia de prudentia tempore perſecutionis adhibenda ex antiquitate habes in Epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis, quam conſule.) Hæc igitur cauſa eſt, quare Apoſtolus noluerit ſacra in carcere adminiſtrare. Non quidem affirmaverim adeo arcte cuſtoditum fuisſe Paulum, ut non licuerit ei admittere amicos ſuos, hoc enim ſatis teſtatur deſiderium, quo flagrabat conveniendi Timotheum, quare enim deſideraſſet illum advenire, niſi permiſſum fuiſſet illum admittere? aſt hoc tantum contendo, non permiſſum fuiſſe ei adminiſtrare ſacra & in magno Chriſtianorum cœtu publice prædicare Evangelium. Sed (2.) etiamſi hoc voluiſſet, & poſito Apoſtolo licuiſſe ibi ſacra adminiſtrare, quid ad hoc pænula ſive cucullo opus erat? numquid exterior veſtis doctrinæ veritatem aut authoritatem potuit conciliare? non legimus Apoſtolos antequam concionarentur aut Sacramenta diſpenſarent, primum veſtem ſacram induiſſe. Quanam veſte putas indutum fuiſſe Petrum, tum cum ad Centurionem verba faceret Act. X. quanam cum baptizaret Philippus, Act. VIII. in itinere erat, ubi ſacram veſtem non ad manus habebat. Ceremonia hæc tantum eſt ſingulari veſte ornari in diſpenſatione ſacrorum, quæ nil addit, nil demit ipſi Sacramento, de ceremonia autem indifferenti religioſam ſuperſtitioſam facere religio nobis eſſe debet. Poterat igitur & Paulus verbum prædicare, poterat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

diſpenſare ſacra ſine hac veſte, & ne multa dicam de re plane aperta, Paulus nullo modo ea veſte indigebat, E. nec eam apportari voluit. Præterea ſi Moſcopulum (citatum Suicero in Theſauro ſuo pag. 1423. ex Meurſii Gloſſar. p.597.) aliosque paucos excipias, qui φελόνην interpretantnr, ἱερατικὸν ἔνδυμα, vix quemquam Lexicographorum invenies, qui veſtem hanc ſacram φελόνην vocent, ſed omnes φαιλόνιον ſive φαινόλιον habent: ita enim Typicum Sabæ cap. XLV. pag. 87. ἀνιστάμενοι οἱ ἱερεῖς, ἀποδύονται τὰ μαυρὰ φελόνια &c. Chryſoſtomus in Liturgia p. 71. Ἔιτα λαβὼν τὸ φαιλόνιον; plura loca habet Meurſius loco citato. Denique nec hoc tacendum credo, non poſſe probari ullo idoneo loco, quod mos obtinuerit in Eccleſia Apoſtolica, ſimplici illa, veſtitu aliquo ſingulari in adminiſtratione ſacrorum indui. Habemus quidem teſtimonia plura ex Patribus (quæ hic adducere non vacat) unde patet Epiſcopos quinimo Diaconos ſingulari veſte fuiſſe indutos juxta Meurſii Gloſſar. l.c. & p. 113. in voce Δαλματικὴ. Hoc tamen probari nullo modo poterit, Apoſtolorum temporibus tales veſtes NB. cum ſacra adminiſtrarent ſacerdotes ſumſiſſe, cum nondum reperire mihi licuerit aliquod teſtimonium de hoc ritu ante tempora Hieronymi. Tandem, ſi prædicaturus Apoſtolus adeo neceſſariam hanc ſibi credidit veſtem, quomodo quæſo ea carere potuit, Troade Romam tendens, ſane in itinere quoque verbum prædicavit, Romæ etiam diligenti cura Chriſtianam religionem latius diſſeminavit ſine hac veſte, numquid ergo demum in carcerem conjectus tantopere ea indiguit? Adde & hoc Paulum aperte teſtari 1.Cor.I.17. ſe non tam ad baptizandum (& ſacramenta adminiſtranda) quam ad prædicandum Evangelium miſſum eſſe; ſed quis adeo abſurdus erit, ut credat ab eo evangelium ſine tali veſte prædicari non potuiſſe?

§. XI. Supereſt, ut pauca adhuc moneam de eorum ſententia, qui hic volunt deſignari involucrum ſive thecam aliquam librorum, aſt illi qui huic ſententiæ favent, aut intelligunt thecam ſine libro eamq; ligneam cum Salmerone Diſp. V. ſuper 2. Tim. IV. aut una cum libro. Si illud, non poterunt abſolvi à crimine abſurditatis; quare enim thecam afferre curaret, nonne Romæ erant fabri lignarii, aut num

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

ibi deficiebat lignum ex quo illa conſtrueretur? aut quid denique erat, quapropter hanc thecam apportari vellet? Si voluit Apoſtolus eam advehi, quare illam ſingulari modo petit, & libris contradiſtingvit, non enim eos poterat apportare Timotheus, niſi ope hujusmodi ſcrinioli. Sed ſi dicunt thecam hic intelligi talem, qua reconditi erant libri, nobiſcum ſentiunt, nec litem hic illis movebimus, ſed potius hanc ſententiam, ambabus (quod ajunt) manibus amplectimur.

§. XII. Ut denique ad noſtram deveniamus ſententiam, breviter ea primum exponenda, & poſtea probationibus roboranda erit. Putamus itaque hoc in loco noſtro 2. Tim. IV. 13. intelligi talem thecam librorum, cui incluſus fuerit liber qvidam, ſed procul dubio ſacer, quin, (cum à cœteris libris omnibus hanc thecam diſtinguat) hic putamus deſignari talem librum, qui præ cœteris curæ eſſet Apoſtolo, nempe ſacrum codicem Vet. Teſt. Quam ſententiam probamns. (1.) inde, qvia nulla alia explicatio noſtræ vocis quadrat, non enim facile de veſte hyemali & itineribus apta expones, nec de toga conſulari, nec de ſacra veſte ſine abſurditate interpretari eam licet; Rejectis ergo omnibus aliis ſententiis hæc ſola ſupereſt probabilis, & quam maxime veriſimilis. (2.) Quia optime conveniebat Apoſtolo eſſe ſollicitum de tali libro, in quo tradebatur vera via eo ducens, quo iter meditabatur. Cupiebat liber eſſe ab hiſce vinculis, & librum petit, ſacrum ſc. codicem ex quo veras potuit haurire conſolationes in vinculis ſuis, poterat videre martyres illos Vet. Teſt. (Prophetas puta) qui una cum eo ludum illum tragicum cœperant, cujus non exigua pars futurus erat. (3.) Sic obviam itur objectionibus, quas reperimus apud Pontificios, quaſi hic verſus non ſit inſpiratus, qua de re conſule Sect. Theol. II.

§. XIII. Sed objiciunt: Si Paulus deſideraſſet Vet Teſt. non defuturos fuiſſe, qui hoc illi commodarent, ſuperfluum igitur eſſe, hoc ex tam diſſito loco repetere. Sed Reſp. (1.) à potentia ad actum n.v.c. (2.) non ſequitur, quia Apoſtolus potuiſſet mutuo accipere alienum exemplar Bibliorum, E. ſuum non deſiderat. Non exigua cura aſſervabant veteres Judæi pariter ac Chriſtiani exemplaria Bibliorum, ſi quæ iis ſuppetebant, cum enim multum in eo ſitum ſit, ut hujus libri, in cujus verba juravimus, omnes omnino voces ſint accurate ad

plar ἀρχέτυπον exaratæ, cavendum maxime eſt, ne quid ſpurii intermiſceatur divino verbo, neque palea inter triticum oſcitantium Scriptorum incuria irruat. Si quis igitur habebat exemplar, quod noverat bene deſcriptum, eo majori cura hoc aſſervabat. Videmus Viros doctos, qui manu nocturna atque diurna volvunt S. Biblia, ubi primum memoriam localem ſibi acquiſivere in aliquo exemplari, id non facile mutare. Si id hodie accidit, cum tanta memoria non requiratur, quanta tunc, (ubi nondum in capita & verſus diſtinctus erat ſacer codex) maxime eo tempore hujusmodi exemplar erit neceſſarium, quod cum Timotheo à pueris notum & familiare ſibi reddiderit. (Confer omnino Baronium ad A.C.LVIII p.548.) Paulus itaq; Phariſæus antea (qui ſedulo Scripturam Sacram evolvebant) mox Pharos in doctrina Evangelica, ad pedes Gamalielis eruditus in lege patria Act. XXII. 3. quique tanto pro DEO zelo fervebat, procul dubio id fecerat, quod tantopere in Timotheo laudat, atque diligenti cura pervolverat ſacras paginas, quid igitur mirum, illum eo tempore, quo ex hoc peccaminoſi corporis carcere exitum parabat, in carcere, quo clauſus tenebatur, deſideraſſe unicam hanc ſupellectilem, unicum theſaurum, Sacrum nempe codicem, quem ſibi continua lectione familiarem reddiderat.

§. XIV. Neque (4.) hic illa abſurditas nos premit, quam eos incurrere, qui vocem noſtram pro pallio accipiunt, ſuperius docuimus, quare nempe omiſerit hunc Φελόνην, hanc thecam Troade, pedes enim iter metiebatur Apoſtolus, ubi moleſtia & onere librorum impediri nolebat, relinquit ergo thecam hanc, ſive ſacrum codicem, ubi tot diſcipulos totque doctrinæ ſuæ aſſeclas reliquerat, qui lapidis lydii inſtar iis foret, ad quem probarent Spiritus, an ex DEO eſſent, reliquit S. Biblia quoad formale externum, ſed quoad materiale ſive ſenſum, ſecum ſemper habebat, ubicunque ſemina verbi divini ſpargere conabatur. Primaria quidem cauſa, quare reliquerit hanc thecam, cui incluſus deſideratus adeo liber erat; ne moleſto onere gravaretur, ſed ſimul egregie monet Timotheum aut Carpum cœterosque diſcipulos, ad quam regulam dirigere debeant doctrinam atque vitam ſuam, ad quem Pharum cœlo exules, cœci,

palantes,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

palantes, lucis veræ ſummique boni ignari ante converſionem, doctrinam ſuam examinarent, ne igne planetico atque fatuo ſe abduci paterentur.

§. XV. Sed poſſet quis hic opponere (5.) nos textui Ταυτολογίας vitium affingere; cum ex noſtra ὑποθέσει Paulus ita ſcribat: *Affer mihi librum theca incluſum, & libros.* Sed quicquid hic difficultatis eſſe videtur, Φαινομένως tale eſt; Sicut enim ille non errat, nec Tavtologus eſt, qui ita dicit: *Affer mihi Tacitum meum & libros*, ſic multo minus Paulus in hoc loco noſtro, ſiquidem hoc moris nobis eſt, rem, quam ſingulari modo diligimus, etiam ſingulari appellare nomine, teſte non indigemus, cum verum hoc eſſe quotidiana experientia ſatis clamitet. Paulus proinde ſeparat hic ſacrum codicem à cœteris libris, utpote cujus præ cœteris meminiſſe vult Timotheum. Quinimo ut antea monuimus, probabilitatem quandam nos inde deducere poſſumus, quod hic ſacer codex intelligatur, quia ejus ſeparatim meminit, ut libri præ cœteris dilectis, quem autem librum putas Apoſtolo præ cœteris tantæ curæ fuiſſe, ac ſacrum codicem? In eadem hac epiſtola tam perſpicue & egregie nobis uſum S. Scripturæ tradiderat 2. Tim. III. uſum dico oſtenderat, dum dicit eam eſſe utilem πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, voluit igitur procul dubio eadem hac epiſtola oſtendere ſuo exemplo, quantæ curæ nobis debeat eſſe hoc fidei noſtræ θεμέλιον, voluit ſuo exemplo virtutem ſcripturæ comprobare, quæ valeat addere afflictis ἐπανόρθωσιν, & cor exhilarare ex Pſal. XIX.

§. XVI. Facit præ nobis (6.) authoritas Syri Interpretis, qui hanc vocem vertit per ܒܝܬ ܟܬܒܐ. Nolumus hic prolixi eſſe in aſſerenda auctoritate hujus verſionis, contendimus ſaltem, magnam ſententiæ noſtræ probabilitatem magnumque teſtimonium inde naſci, ſiquidem eſt vetuſtiſſima hæc verſio, eſt prima, quin illa, quæ (ex ore plurimorum Philologorum loquor. Vide quos citat Gutbier in procemio N. T. Syriaci.) ſtatim poſt obitum Chriſti, cum ſuperſtites adhuc eſſent viri θεόπνευστοι conſcripta eſt. Conf. Dn. D. Pfeiffer.

Critic.

Critic. Sacram. pag. 282. §. 3. nec non Dn. D. Kortholt de Verſionibus. Non quidem affirmamus, à DEO eſſe inſpiratam, abſit hoc dixiſſe, hoc privilegium Græcum N. T. unice ſibi vendicat, (quod dictum ſit omnibus, ſive modernis ſive antiquioribus, qvi verſionem τῶν LXX. pro avthentica venditarunt cum Joh. Morino, Joh. Voſſio pluribusq; aliis.) fontium hoc eſt non rivulorum tanto gaudere auctore, ſed teſtimoniis plurimorum Philologorum moti, credimus, hanc primam eſſe verſionem, & auſim contendere eſſe optimam omnium.

§. XVII. Cum igitur non contemnenda ſit authoritas hujus verſionis Syriacæ, ei confidere optime poſſumus, ubi nullam vim textui Græco infert, ſed ſaltem quæ ibi ob variantes lectiones, ob exponentium diverſitatem, dubia relinqvuntur decidit, hic etiam variantes reperis lectiones, hic magnum Commentatorum diſſenſum, en igitur medium ex hoc Labyrintho elabendi, utere hoc Ariadnes filo, & intelliges in hoc loco noſtro nil aliud deſignari, quam thecam, cui inclusus erat liber, aut volumen aliquod (per meton. continentis pro contento) procul dubio ſacrum. Nemo enim, qui Syriacam lingvam atque ejus matrem Hebræam ſummis (quod ajunt) labiis delibavit, dubitare poterit, quin hic per ܒܝܬ ܟܬܒ̈ܐ intelligatur theca librorum. Τὸ בית enim Hebræi & Syri tam late extendunt, ut receptaculum cujuscunque tandem rei eo nomine veniat, ſic apud Hebræos בית אפי domus vultus audiebat, quod nos communiter velamen dicimus, videatur Exod. c. XXXIV. 33. apud Rabbinos quoque tales loquendi formulæ in uſu fuere, ſic בית החצים pharetra, בית הרגלים calceus dicebatur. Hunc loquendi morem imitata lingua Syriaca ſepulchrum vocabat ܒܝܬ ܩܒܘܪܐ Matth. XXIII. 29. XXVI. 52. 60. &c. Proxime igitur per illam domum librorum nil niſi thecam librorum voluit deſignari Syrus. Sed ut nobis non infrequens eſt nominare continens pro contento, ita & in verbis cum בית conſtructis faciebant Hebræi, ſic Esdræ VI. 1. ſumitur בית ספריא domus Archivorum, pro ipſis Archivis (Judice Buxtorfio in Lexico Chaldaico-Talmudico) ſic etiam vocabatur בית בהתתא locus pudoris, cum intelligeretur pudendum, Devt. XXV. 11. 2. Sam. X. 4.

Num.

Num. XXV, 8. Præprimis autem hic tropus in familiari ſermone obtinet, ſic quid frequentius eſt quam petere ſcrinium, cum res eo contentas deſideres? ipſe Salvator in ultima cœna vinum deſignaturus poculum nominat. Unde nemini mirum videatur, ſi ſub φαιλόνῃ etiam librum aliquem intelligamus.

§. XVIII. Sed tandem eo deveniendum eſt, in quo hujus controverſiæ cardo fere ſolum vertitur, an nempe Græcorum illud φαιλόνης ſive φελόνης ſignificet thecam talem librorum. Non erimus prolixi in re indubia, loquatur pro nobis atque cauſam noſtram agat Etymologicon magnum, quod ita loquitur: φαιλόνης εἰλητὸν τομάριον μεμβράϊνον, ἢ γλωσσόκομον, idem reperimus in Suida: φαιλόνης εἰλητὸν τομάριον μεμβράϊνον, ἢ χιτώνιον, cui adſtipulatur Heſychius, φαιλόνην, εἰλητάριον μεμβράϊνον, ἢ γλοσσόκομον, appellans. En Triada Teſtimoniorum, quæ ſatis ſuperque demonſtrant φαιλόνην tam frequenter, ne dixerim ſæpius, ſumi pro theca tali ſive involucro membranaceo, quam pro pallio (de φαιλόνης loquor, quod bene obſervatum volo.) Non enim diffitemur nos hac in re diſcedere à Philologis pleriſque, aſſerentibus voces φαινόλης & φελόνης ſive φελόνης easdem eſſe. Dubium hoc primo mihi movit Nobiliſſimus Bartholinus in ſæpius laudato tractatu, cujus verba talia pag. 3. invenies: *Fuit cum exiſtimarem, diverſas eſſe voces* φαινόλην *&* φαιλόνην, *illam videlicet veſtem, hanc involucrum membranaceum. Poſtea mutata ſententia,* φαινόλην *ad originem ſuam rettulit.* Non quidem putamus φαιλόνην nil notare niſi involucrum membranaceum, obſtante illo Heſychii ἀμφινῶτους χιτῶνας, ἢ φελλόνας, item ſupra citato Suida, atque omnium Cræcorum P.P. teſtimoniis; ſed vice verſa φαινόλην unquam denotare involucrum, hoc eſt quod negamus. Utrumque nomen, ſed ob diverſas rationes competit pallio, ὁ φαινόλης derivatur παρὰ τὸ φαίνεσθαι ὅλον, Teſte Auctore Etymologici magni, quæ denominatio ad formam Pænulæ quadrat, ſiquidem adeo anguſta erat veſtis illa, ut in nullos ſinus ſe deflecteret, ſed tota appareret, confer Barth. l. 1. pag. 19. Aſt φαιλόνης ſeu potius φελλόνης aliam ob cauſam nomen dedit pænulæ, ſcilicet quia pænulæ, ut ſupra monuimus, plerumq; ex ſcor-

 to ſi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

to ſive vellere conficiebantur, appellarunt hoc veſtimentum Φιλλόνην, eodem plane modo, quo hanc eandem veſtem Scorteam appellabant Latini. Aperte hanc differentiam indicat Etymologicon magnum, ubi enim περὶ τοῦ Φαιλόνου ſive Φελόνου quæſtio eſt, dicit hanc vocem ſignificare involucrum, ſed ubi de τοῦ Φαινόλου loquitur, Φαινόλης χιτὼν, inquit, (ſc. ἐστὶ) & mox τὰν Φαινόλαν ἀποδύσασαι, τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ ἱμάτιον: ſic etiam Svidas Φελόνην dicit eſſe, εἰλητὸν ὑμάριον μεμβράϊνον, ſed Φαινόλην, ῥωμαϊκὴν στολὴν appellat. Oſtendant mihi Philologi ullum exemplum contrarium, ubi Φαινόλου nomine involucrum tale deſignatur, & corrigemus mentem. Multo igitur latius patet Φαιλόνης, quam Φαινόλης, illo potuit denotari omne id, quod ex ſcorto ſive pergamenis confectum erat, ſic dicebant Φελλόνην βίβλον, volumen antiquorum, quod ex velleribus confectum convolvebatur, habet enim originem ſuam hæc vox ἀπὸ τοῦ Φέλλου ſive Φλοιοῦ Græcorum; Indicant hoc aperte loci citati Etymologici magni, & Svidæ, dum illam vocem ſignificare ajunt γλωσσόκομον μεμβράϊνον, μεμβράϊνον appellant, ut oſtendant nomen illud propterea inditum involucro; quia ex pergamenis ſeu velleribus conficiebatur. Sed quod Φαιλόνην & Φελλόνην attinet, an ſint eædem nec ne, aliis diſputandum relinquo, meo judicio non ſunt diverſæ, & Φελλόνης temporum injuria in Φαιλόνης degeneravit. Cum igitur Φαινόλης nullo modo, nullo loco, nullo jure (quantum huc usque nobis conſtat,) involucrum aliquod poſſit ſignificare, aut unquam ſignificarit, quid opus eſt dubitare, quænam vox reperta fuerit in authentico, ſive in eo exemplari, quod ſecutus eſt Syrus Interpres? quomodo enim poſſent Φαινόλην exponere per involucrum libri, cum Φαινόλης hoc nunquam denotet, argumentor: Quæcunque vox nunquam ſignificat involucrum, illa nec reperta eſt in avthentico, ſive exemplari, ex quo tranſtulit Syrus, ſed vox Φαινόλης nunquam ſignificat involucrum, per hactenus diſputata. Ergo &c. Sed Syrus Interpres. nos diutius æquo detinuit, ignoſcat tamen huic vitio (ſi quod eſt) B.L. cum hoc non exiguam lucem videatur attuliſſe ſententiæ noſtræ, poſtquam enim probavi vocem, quæ in avthentico procul dubio reperta eſt, propria & maxime

xime communi acceptione ſignificare involucrum, & ſecundario tantum atque abuſive pænulam, recte inverto argumentum, quod ſupra propoſuerunt qui pro pallio pugnant, aſſerentes vocem Φαιλόνης ſive Φαιλόνης proprie & ſæpius ſignificare togam, quod de Φαιλόνη ſive Φελόνη aperte negamus, etenim ſemper primo in citatis Authoribus Græcis reperies hanc vocem explicatam per illud involucrum, & tantum appendicis inſtar adjecta eſt altera ſignificatio, nempe pallii, quin Heſychius plane omittit hanc explicationem, & vocem noſtram ſolum exponit per involucrum libri.

§. XIX. Sed cum veritas ipſa ſæpius novitate ſuſpecta ſit, probandum adhuc nobis ſupereſt, hanc ſententiam non eſſe fœtum noſtri cerebri, ſed eſſe eandem, quam magna tum Patrum tum Criticorum optimorum noſtri atque Pontificii pariter ac Calviniani gregis approbarunt. De Patribus primo loco dicendum erit, hi cum vel Græci vel Latini ſint, ideo quoque ferme in binas abeunt claſſes; Græci Commentatores in epiſtolas Paulinas ſi non approbant ſententiam noſtram, certe ſemper annotant, eſſe tamen aliquos qui hanc foveant ſententiam. Chryſoſtomus Homil. X. ex 2. Tim. IV. p. 1010. edit. Baſil. Latinæ anni 1536. *Pallium*, inquit, *hic penulam dicit* (Apoſtolus) *alii loculos putant, in quibus libri condebantur.* Oecumenius quoque Comment. in h. l. p. 280 edente Morello Pariſ. 1630. *quidam*, dicit, *thecam ſignificari volunt*, *in qua libelli reponebantur*, & ſubjicit: *quæ autem ipſi erat libellorum neceſſitas, qui brevi ad DEum erat migraturus certe tunc maxime opus erat*; καὶ μάλιστα ἔδει *ut eos fidelibus commendaret.* Neſcio igitur qua fronte Benedictus Juſtinianus Genuenſis Explanat: in Epiſtolas Tom. II p. 562. aſſerere audeat. Oecumenium & Theodoretum noſtram ſententiam ridere, nam ut taceam Theodoretum ne vel γρῦ de hac ſententia habere, in Oecumenii verbis ego quidem ne lynceis quidem oculis tale quid deprehendere potui. Græcis ſuccedat Hieronymus Latinorum omnium doctiſſimus quique paucis Græcorum cedit, judice Dallæo) hic binis in locis Φαιλόνου meminit, ſed id quod uno in loco aſſerit in altero deſtruere videtur. Primo locus exſtat in quæſtione II. ad Damaſum, ubi, *Volumen*, inquit, *replico Hebræum*, *quod*

Paulus juxta quosdam Φαιλόνην *dicit*; dicit quidem *juxta quosdam* (ſimul innuens hanc ſententiam, aut certe controverſiam de hujus vocis expoſitione tum quoque viguiſſe) attamen, quantum ego quidem intelligo, hanc ſententiam approbat, nam quamobrem alias eam adduxiſſet; ſane ſi licet liberius paulo de hoc Patre cenſere; putarem plane nil ad ſcopum ejus hanc obſervationem facere, (evolvat textum, qui ambigit!) ſed eum oſtentationem ergo tantum hanc obſervationem inſperſiſſe. Alter locus, ubi Φαιλόνȣ meminit exſtat, Dialogo III. contra Pelagium Tom. II. OO. p. 298. ubi diverſa plane Hieronymi quaſi facies eſt, hic enim cum Pelagio diſputat, & pio zelo quaſi fervet, cum in quæſtionibus ad Damaſum, præprimis oſtendere conetur, quantum in Scripturæ S. lectione & interpretatione ſit verſatus; hic omnia corradit ut adverſario ſuo noceat, ibi nil niſi ſelecta quævis proponit: Verba Attici contra Pelagium hæc ſunt: *Putasne Apoſtolum Paulum eo tempore quo ſcribebat: Lacernam ſive Penulam, quam reliqui Troade veniens affer, ac libros ac maxime membranas, de cœleſtibus cogitaſſe myſteriis & non de his, quæ in uſu vitæ communis, vel corpori neceſſaria ſunt.* Hic Φαιλόνης ei Lacerna vel pallium & aliquid profani eſt, ut contra Pelagium obtineat; etiam ſanctiſſimo homini ſubrepere aliquando cogitationem de re mundana. Quænam itaque tandem erit Hieronymi mens? Sane, meo quidem judicio, non alia fuit Hieronymi ſententia, quam illa, quam in quæſtione II. ad Damaſcum prodit; facilius ſiquidem, quin & certius, de mente alicujus Patris conſtabit ubi θετικῶς & dogmatice, quam ubi polemice progreditur, hinc enim ſæpius Patres id, de quo tamen aliter ſentiebant, certe dubitabant, tanquam verum præſupponebant, ut eo fortius premerent adverſarium; Quod idem etiam Hieronymum feciſſe quam maxime mihi probabile eſt. Prodit alibi Hieronymum Hieronymus, ita enim ipſe de methodo hac Patrum diſſerit Epiſtola ad Pammachum Tom. II. p. 136. A. *Dicimus plura eſſe genera dicendi, & aliud eſſe* γυμναστικῶς *ſcribere, aliud* δογματικῶς. *In priori vagam eſſe diſputationem, & adverſario reſpondentem nunc hæc, nunc illa proponere, argumentari ut libet,* NB. *aliud loqui, aliud agere, panem, ut dicitur, oſten-*

oſtendere, lapidem tenere. *In ſequenti* (quali ſtylo conſcriptæ ſunt quæſtiones ad Damaſum) *autem aperta frons, &, ut ita dicam ingenuitas neceſſaria eſt. Aliud eſt quærere, aliud definire, in altero pugnandum, in altero docendum eſt, & mox ad* alios provocat Patres: *Origenes, Methodius, Euſebius, Apollinaris multis verſuum millibus ſcribunt adverſus Celſum & Porphyrium. Conſiderate quibus argumentis, & quam lubricis problematibus Diaboli ſpiritu contexta ſubvertant, & qvia* NB. *interdum coguntur loqui, non quod ſentiunt; ſed quod neceſſe eſt, dicunt adverſus ea, quæ dicunt Gentiles. &c.* (Confer alia Patrum loca apud Dallæum de Vero Uſu Patrum Cap. VI. p. 158. ſeqq.) Hæc adducere neceſſum credidi ut Hieronymum, cujus authoritas tanta eſt, nobis vindicaremus. De Cæterorum Latinorum Patrum ſuffragiis parum ſumus ſolliciti, quorum etiam pauciſſimos habemus conſentientes. Tertullianum, Haymonem, Pſeudo-Ambroſium aliosque in eadem hac ſectione hinc inde recenſuimus. Inter ipſos tamen Scholaſticos non defuit ſententiæ noſtræ Patronus: Thomas ſcilicet de Aquino, qui in Commentar. in Epiſtolas Pauli, & quidem 2.Tim.IV. ita poſt plura ſcribit; *Penula dicitur mantica, ubi erant libri; quod videtur* (ſc. verum) *quia ſequitur: & libros.* Inter recentiores Pontificios præter *Maſſutium*, *Salmero* aliique ſententiæ noſtræ ſubſcribunt. Deſinat itaque mirari *Julius Cæſar Bulengerus Syſtem. Opuſculorum Lib. I. de veſtibus Pontif. Epiſc. & Sac. p. 22. c. XX.* cur Baronius nobiſcum conſentiat. *Illuſtriſſimus*, inquit, *Baronius anno LIX. de Sancto Paulo agens, Φαιλόνιν* (dic quæſo, quo authore Φαιλόνιν per ι legas?) *de volumine Pauli, non de pænula accipit, non video quo authore;* Sed ut verum fatear, non videtur Bulengerus Baronium in ipſum evolviſſe, qui non ad A. C. LIX. ſcilicet p. 595. Tom. I. edit. Anton. (ubi vix verbum de hoc loco habet) Sed anno LVIII. p. 547. non ſolum egregie ſuam noſtramque ſententiam probat, ſed & plures Patres citat, atque illam ſententiam, quæ Bulengeri eſt p. 548. accurate refutat. *Magis placet*, inquit, *ut volumen ſacræ legis intelligi debeat; tum quod Græce legatur Φαιλόνιν* (pro Φαιλόνην) *& non Φαινόλιον, tum etiam quod haud magni videretur negotii, vel impenſæ alias ſacras veſtes ejusdem generis Romæ conficere, abſque eo*

quod ex Aſia eam velit per Timotheum ad ſe deferri. Non ſic quidem de legis volumine, quod haud facile librario deſcribendum committeretur &c. Inter Calvinianos unicum Calvinum nominaſſe ſufficit, qui in Commentario ſuo ad 2. Tim. IV. nobis non parum favere videtur. Noſtratium magnum Catalogum adducere hic poſſemus, ſed quo tot citationes? conſulat eos cui vacat; nobis ſufficit probaſſe ſententiam noſtram non eſſe plane novam.

§. XX. Concludimus tandem hanc Sectionem Syllogiſmo, cui omnis vis eorum, quæ dicta ſunt pro ſtabilienda ſententia noſtra, includitur: Quæcunque explicatio vocis maxime frequens eſt apud Græcos Auctores, proxime accedit ad mentem Apoſtoli, convenit circumſtantiis textus, atque conditioni Pauli, viam præcludit objectionibus Pontificiorum & aliorum adverſariorum, Patribus denique quam plurimis optimæ noſtræ, & fere omnibus noſtratibus Theologis probatur, illa erit optima atque probanda. Hæc noſtra ſententia, (nempe intelligi in loco illo Paulino, 2. Tim. IV. 13. involucrum libri, aut etiam volumen Vet. Teſtamenti) eſt talis. Ergo eſt optima atque probanda. Sed fere diutius æquo morati ſumus in indagando vero ſenſu τῦ φελόνυ, miſſa tandem Dialectica, ubi probabilibus pugnatum eſt argumentis, accingimus nos ad id tractandum, ubi non amplius palpando inter tenebras probabilitatem quærere, ſed ipſam veritatis lucem deprehendere licebit. Sic igitur

SECTIO III.
THEOLOGICO-POLEMICA.

Ubi oſtenditur 1) plures antiquos pariter ac modernos, uti aliis non paucis in ſcriptura contentis, ita quoq; loco noſtro inſpirationem divinam denegaſſe 2) momentum hujus quæſtionis exponitur. Objectiones verſariorum, 3) recitantur, breviter refutantur & 4) Orthodoxa ſtabilitur veritas. 5) Quæritur, an revelatio & inſpiratio ſtylo ſcripturæ coincidant, & annon etiam dici poſſit, locum noſtrum eſſe revelatum. 6) Quæri-

Quæritur, cum Paulus juxta noſtram hypotheſin libros petat, anne hæc librorum indigentia tacite ſubvertat Θεοπνευςίαν.

§. I.

VIx unquam majores lites in Eccleſia fuerunt, quam circa id, quod tamen niſi firmum ſtet, tota fides noſtra labaſcit; De Scriptura S. loquor, fidei noſtræ fundamento, quod modo auxerunt hæretici, modo ei pro lubitu plura detraxerunt. Auxerunt, qui Chriſto, Apoſtolis, Evangeliſtis, plura ſuppoſuerunt; Detraxerunt, qui modo hæc modo illa inſpirata & vera eſſe negarunt; Sic ipſi Orthodoxi ſæpius pio aliquo errore ſeducti quædam in Evangeliis delenda eſſe crediderunt, alii enim Luc.XIX.41. alii Cap.XX.22.43.44. alii Joh.VII.53. pluraque alia ex Scriptura S. eliminanda crediderunt. De pluribus epiſtolis quoque non diſputatum tantum, ſed à pluribus quoque dubitatum eſt. Hæretici autem priorum ſeculorum absq; ulla religione in Scripturam impie plane graſſati ſunt. Marconitæ Lucam & epiſtolas Paulinas decurtarunt (Iren. adv. Hæret. Lib. III. Cap. 12) Ἄλογοι Johannem totum rejecerunt, alii deniq; alia, & ſic Scripturam S. miris modis lacerarunt; Videatur hac de re poſt alios P. Simon Hiſt. Critique du N.T. paſſim; Noſtri inſtituti non eſt hæc prolixius proſequi.

§. II. Potius quid de inſpiratione Script. S. his ultimis ſeculis habitum ſit paucis exponemus. Quidam itaque tam arctis limitibus inſpirationem Script. S. circumſcripſerunt, ut nil niſi prophetias divinæ immediatæ inſpirationi tribuerent, in cæteris ſcriptores S. nec ab lapſu μνεμονευτικῷ, nec ab alio errore fuiſſe immunes ſomniantes; ita ſenſiſſe videtur Spinoſa in Tract. ſuo Theologico-Politico, (licet verius omnem religionem ſubvertere conetur) Hugo Grotius item huic ſententiæ favit, in voto pro pace Eccleſ. (confer præprimis titulum de Canonicis ſcriptoribus) ſed cum expertus eſſet adverſarium doctiſſimum Andream Rivetum, partim defendere, partim mitigare ſententiam ſuam allaboravit *in Rivet. Apol. Diſcuſſ.* Quamvis autem vix quicquam ſolidi regerere potuerit, ſententia tamen ejus ſemper reperit Fautores non paucos, inter quos nomen profitetur nuperus quidam Anonymus,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

nymus, cujus verba nobis ſiſtit author libri, cui titulus: *Sentiment de Quelques Theol. de Hollande ſur l' Hiſtoire Critique du V. T. de P. S.* Hic enim pluribus Pſalmis (p. 227.) omnibus hiſtoriis (p. 231.) Canticis ſacris Moſis Mariæ &c. (p. 230.) inſpirationis gloriam demit, & ſcriptores ſacros non in uno loco erraſſe credit, atque ſententiam ſuam contra P. Simon. iterum defendit, in *Defences des Sentim. de quelques Theol. &c.* Inter Calvinianos hanc ſententiam Grotii approbaſſe videtur Franciſcus Junius Lib. I. Parall. LX. Conradus Vorſtius, alii, apud Voëtium Diſp. ſelect. Part. I. p. 45. memorati. Socinus quoque ipſe hunc errorem defendit Lib. de auth. ſcript. p. 12. 14. it. Prælect. Sacr. p. 79. Inter Pontificios itidem hac in re nobis adverſantur: Eraſmus in annotat. ad Cap. II. & XXVII. Matthæi. Gordonus Huntlæus, Cajetanus aliique, (quos citat Calovius Part. I. Syſtem. quæſt. IV. p. 549.) Marcus Antonius de Dominis (citante Simonio Hiſt. C. du Nov. Teſt. p. 296.) qui ſimul excuſat Pontificios ſcriptores, qui erraſſe in circumſtantiis facti ſcriptores ſacros finxerunt.

§. III. *Alii* vero his omnibus longe modeſtiores, omnes res, hiſtorias circumſtantias inſpiratas concedunt, verbis divinam inſpirationem denegantes. Faciunt id ex Pontificiis aliisque non pauci, quos recenſent & refutant Calov. Syſtem. Theol. P. I. quæſt. V. p. 561. ſeqq. Quenſted. Syſt. Tom. I. Cap. IV. quæſt. IV. ſect. II. p. 72. ſeq. Muſæus in introduct. in Theol. hinc inde. *Alii* denique verba quoque inſpirata concedentes puncta vocalia in V. T. & accentus à Deo profecta negant, quos longo ordine nominat, & poſt Buxtorffium refutat Waſmuth in Hebraiſmo ſuo reſtituto. En B. L. quot de inſpiratione ſcripturæ S. ſint ſententiarum divortia. Orthodoxi autem has opiniones omnes rejiciunt, atque omnes res, omnia verba, omnia puncta, omnes accentus, minimam deniq; κεραίαν Scripturæ, inſpiratam aſſerunt; nullo alio fine, quam ut Scripturæ Sacræ authoritas immota conſervetur.

§. IV. Sed nondum omnes circa Scripturæ θεοπνευστίαν errores recenſuimus, ſupereſt ſiquidem adhuc alia ſententia, quæ quidem non negat omnia in Script. S. contenta eſſe inſpirata, nihilominus tamen omnia iſta, ne minimo quidem excepto, ex Spir. S. directione profecta, aſſe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

aſſerit. Scil. hujus ſententiæ fautores medium quaſi eligentes inter Lutheranorum plerorumque, & cœterorum, quos jam recenſuimus utrique contradicunt. Grotio cœterisque ejus aſſeclis opponunt hanc theſin; *Nullum plane ne vel minimum errorem in Scripturam S. gliſcere potuiſſe*, Spiritum S. enim præcaviſſe, ne ſcriptor ſacer à rei veritate alieni quicquam conſignaret, aut in minimis falleretur. Nobis vero hanc: *Non omnia in Scripturis contenta ſunt divinæ immediatæ inſpirationi aut revelationi adſcribenda; ſed ſcriptores ſacri in rebus moralibus antea notis, hiſtoricis ſibi relicti ſunt, ita tamen, ut Spiritus Sanctus poſtea eorum ſcripta approbaret, & ab omni errore inter ſcribendum eos præſtaret immunes.* Sunt qui putant hæreticos illos, quorum meminit Hieronymus in Procœmio ad Epiſt. ad Philemon. hanc ſententiam foviſſe, licet, verum ut fatear, videantur hæretici hi longius paulo progreſſi eſſe. (Vide quæ ea de re diſputat P. Simon. Hiſt. Crit. du N.T. Cap. XXIV. p. 288. ſeqq.) Indubium tamen eſt Franz. Svarezium hanc mentem foviſſe ita enim ille Tract. de fide diſp. V. ſect. III. §. 5. *Non videtur neceſſarium ut ſemper dictentur verba hoc peculiari modo*, (quem ſupra expoſuerat) *quando enim author Canonicus ſcribit aliquid, quod ſecundum ſe humanum eſt, & ſubjacet ſenſibus, ſatis videtur, quod ſpiritus illi ſpecialiter adſiſtat, & cuſtodiat illum ab omni errore & falſitate &c.* Quid porro declinante ſuperiori ſeculo inter Jeſuitas & Academiam Lovanienſem atque Duacenſem hac de re diſputatum ſit, hic annectere non injucundum forſan, ſed tamen nimis prolixum foret; Videat, qui compendium certaminis hujus deſiderat P. Simon. l. c. p. 279. ſeqq. Deferbuit quidem lis illa, ſed non plane tamen, Bellarminus enim eandem ſibi placuiſſe mentem L. II. de Verbo DEI cap. XV. §. *reſpondeo* prodit. *DEUS*, inquit, *author quidem eſt omnium divinarum ſcripturarum, ſed aliter tamen adeſſe ſolitus eſt Prophetis, aliter aliis, præſertim hiſtoricis, nam Prophetis revelabat futura & ſimul aſſiſtebat, ne aliquid falſi admiſcerent in ſcribendo, & ideo Prophetæ non habuerunt alium laborem, quam ſcribendi vel dictadi, aliis autem ſcriptoribus DEus non ſemper revelabat ea, quæ ſcripturi erant, ſed excitabat ut ſcriberent ea, quæ viderant, vel audierant, quorum recordabantur, & ſi-*

mul aſſiſtebat ne falſi aliquid ſcriberent, quæ aſſiſtentia non faciebat, ne laborent in cogitando & quærendo, quid & quomodo ſcripturi eſſent. Cornel. quoque à Lapide in Commentario ſuo 2. Tim. III. 16. eandem hanc theſin ponit atque defendit, cujus verba, cum ipſius Commentarii omnium manu terantur, hic adducere non lubet. Sequitur ejus ſententiam, eamque prolixius & clarius exponit P. Simon. integro cap. XXIV. collat. cum Cap. XXV. p. 301. b. Hiſtoriæ Criticæ N. T. qui omnino conſulatur. Denique reperit quoque hæc ſententia fautores inter noſtrates, Calixtus enim ſenior, hanc Scholaſticorum theſin ſuam quoque fecit. Verba ejus Part. I. Reſponſi Maledicis Theologorum Moguntinorum Vindiciis oppoſiti, §. LXXII. hæc ſunt: *Neque enim ſcriptura dicitur divina, quod ſingula quæ in ea continentur divinæ peculiari revelationi imputari oporteat, ſed quod præcipua non niſi divinæ illi peculiari revelationi debeantur. In cæteris vero, quæ aliunde, ſive per experientiam, ſive per lumen naturæ nota, conſignandis, divina adſiſtentia & ſpiritu ita ſcriptores ſacri ſunt gubernati, ne quicquam ſcriberent, quod non eſſet ex re, decoro, congruo,* & §. 74. *Quæ in ſcriptura ſupra naturam ſunt, & facultatem cognoſcendi humanam excedunt, peculiari divinæ revelationi accepta ferimus. Reliqua, quæ in ſenſus occurrunt aut aliunde nota ſunt, DEUS ſcriptoribus peculiariter non revelavit, gubernavit tamen eos per ſuam adſiſtentiam, ne quicquam ſcriberent à vero alienum.* Quæ mens quantum ſit à Liberis noſtris Symbolicis aliena, exponit Dn. Ægidius Strauchius in conſenſu ſuo repetito Puncto VI. p. 69. 70. ſeq. Atque hæc illa theſis eſt, quam nobis oppugnandam hac ſectione ſumſimus, duplici de cauſa 1.) quia omnes hi authores, quos hoc § notavimus Loco, de quo diſputamus 2. Tim. IV. 13. divinam inſpirationem denegant, ut rei notæ, hiſtoricæ, quinimo indignæ divina inſpiratione 2.) quia ſæpius hunc locum noſtrum ad ſtabiliendam theſin hanc & evertendam orthodoxam veritatem adducunt adverſarii, de Anomæis ipſis jam olim idem retulit Hieron. proœmio Comment. in Epiſt. ad Philem. T. VI. p. 211. qui quæſiverunt ex Orthodoxis num opus habuerit inſpiratione Paulus ad id, ut ſcriberet 2. Tim. IV. Pænulam, quam reliqui Troade, veniens affer. Quomodo eodem hoc loco noſtro cœteri adverſarii abuntantur, ex inferius dicendis clarius patebit.

§. V. *Dicis.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

§. V. *Dicis.* Non magni momenti eſſe hanc controverſiam, nam dummodo concedatur in ſcriptura nil falſi occurrere, idem eſſe an dicam omnem ſcripturam eſſe inſpiratam, an tantum ſcriptores à Deo ita eſſe directos ne errarent. Aſt ſane non de lana caprina hic litigamus, nec de verbis tantum diſceptatur, Inſpirationem enim & aſſiſtentiam illam divinam non ſyllabis tantum, ſed re differre ipſi adverſarii concedunt; Quinimo ex hac ſententia ſequitur diverſam eſſe ſcripturæ ſacræ authoritatem, aliam ob inſpirationem, aliam ob aſſiſtentiam, ſequitur, inquam, aliquid in ſcriptura eſſe magis divinum ac alterum, magis *ϑεῖον*, magis *λόγον τοῦ ϑεοῦ*; Nam ſane id magis erit Deo adſcribendum, quod ab eo inſpiratum eſt, quam id, cui tantum (cum Dannhavvero loquar) quaſi poſtſpiravit. Sequetur porro ex hac ſententia non omnem ſcripturam eſſe divinam; Dicit quidem Cornel. à Lapide ſcripturam S. *à Deo eſſe divinam, quia ſcribentibus eam aſtitit, ne vel in puncto à veritate aberrarent*, ſecundo *quia eos excitavit ad ſcribendum.* Sed numquid ſcriptum aliquod propterea viri alicujus dici poteſt, quia ille id correxit, & præcavit, ne ullus error in id gliſceret? numquid ille, qui movet aliquem, & excitat eum, ut hoc potius quam illud ſcribat, propterea libri author dicitur? Sane eodem jure ego orationem aliquam, quam proprio Marte conſcribit diſcipulus, præceptor vero cavet, ne quem errorem in ea conſignanda committat, præceptoris, non diſcipuli opus dicerem; ſic inquam ego omnes libros, qui juſſu & monitu Regis Galliæ prodeunt, Regios & à Rege conſcriptos dicerem. Si ideo denique (uti putat P. Simon) ſcriptura divina dicitur, *quia DEus eam approbavit*, omnes ſane libri, qui hic imprimuntur, cum approbentur à Decano, Decani libros dicerem, & ſic vere P. Simon ſibi gratulari poſſet librum huncce ſuum eſſe, cum ſine approbatione (quod alias apud Pontificios in uſu eſt) fuerit publicatus. Calixtus ideo ſcripturam Sacr. divinam dici autumat, *qvia ab eo proficiſcantur, qvæ ſalutem & articulos fidei fundamentales concernunt.* Aſt maxima pars Scripturæ S. continet libros hiſtoricos, numquid ergo propter minimam partem, quæ DEum *vere* authorem habet, ſcriptura dicetur divina, cum nec nos ſcripturam (quæ nobis divina & ſacra audit) Cornelio à Lapida adſcriberemus,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

quia ejus commentarii in ſcripturam majoris molis ſunt, quam ipſa ſcriptura. Vides itaq; B.L. ſcripturam juxta adverſariorum theſin non niſi abuſive poſſe dici *divinam*. Ubi itaque variat authoritas Scripturæ, ibi variare quoque debet fides noſtra, authoritas ſcilicet ſcripturæ, quam habet propter inſpirationem in nobis excitabit fidem divinam, authoritas, quam habet propter res non inſpiratas, excitabit in nobis fidem humanam; Jam autem univerſæ ſcripturæ credendum eſt fide divina. Quantum quæſo in theologia abſurdum eſt, fidem noſtram ſe ultimato reſolvere debere in verba humana, in conceptus in humano cerebro natos? Ubi quæſo manet illa inſita vis in moralibus (quæ etiam inſpirata negat Corn. à Lapide) quam ſæpius ipſi Pontificii contra Deiſtas urgent, nam ſane non omne, quod verum eſſe Deus teſtatur, propterea eam vim habebit, ut me in ſui asſenſum alliciat, ſed id quod cor hominis irregeniti movere debet, ex divina virtute, quæ ex inſpiratione oritur, derivandum eſt; Verbo: non ſcripturæ alicujus veritas, ſed divinitas animum noſtrum allicit, niſi concedere velimus Deiſtis, omnem rem, dummodo vera ſit, eadem vi in hominum animos pollere, qua ipſa ſcriptura, quod ſane meo judicio eſt maxime ἀθεόλογον. Denique ſequetur, poſito verum eſſe, non omnem ſcripturam eſſe inſpiratam, potuiſſe ſcriptores ſacros in iis, ubi tantum à Spiritu S. directi ſunt, conceptus ſuos non ſatis apte exprimere, quo conceſſo nemo adverſariorum amplius aut emphaſi vocis, aut verborum claritate premi ſe permittet, regeret enim ſtatim, forſan hic ſe non ſatis commode expreſſit ſcriptor ſacer: *Excipis*, ſed huic obfuit Spiritus Sancti adſiſtentia. *Regero* Spir. S. adſiſtentia tantum ab omni errore illos præſtitit immunes, ſed ille non errat in re ipſa, qui eam non rite exprimit, quis infantem mentiri diceret, qui ita rei veritatem exponit, ut divinari oporteat quid velit. Quo tandem erunt tot Commentarii? exponent illi verba humana, quæque nullo alio nomine quam propter veritatem ſuam commendari poſſunt. Sane injurius ſic in ſeipſum eſt Cornel. à Lapide, qui ſibi gloriam illam demit, quod explicaverit Dei ipſius verba, cum ſcriptura juxta propriam hypotheſin maximam partem humana ſit. Hæc adducere neceſſarium credidimus, ne for-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

ne forſan quis putaret, nos de quæſtione litem movere, quæ in utramque partem diſputari poſſit, ſalvis interea cœteris theſibus Theologiæ noſtræ. Hunc proinde errorem paucis refutandum nobis ſumemus, cœteros adverſarios non niſi per horum latus confoſſuri atque ita nos geremus, ut (1.) quid objiciunt diluamus, (2.) oſtendamus hanc theſin adverſariorum omnino ſcripturæ ſacræ contrariari, & abſurda non pauca gignere.

§. VI. Objicit 1.) P. Simon bina α) theſin noſtram ſanæ rationi contrariari. *Dans cette opinion,* inquit, *il y a je ne ſçay quoy, qui choque la raiſon & l' experience* β) nos tollere memoriam virorum ſacrorum atque rationis uſum iis temere, *En effet,* inquit, p. 290. b. *on ne peut pas dire que le ſaint Eſprit ait ôté aux Evangeliſtes & aux Apôtres l' uſage de leur raiſon, & de leur memoire.* Sed reſpondeo (α) etiamſi rationi non illuminatæ repugnaret, quid inde? attamen theſis adverſariorum mihi ſane magis abſurda videtur, cum enim in inſpiratione concipiam Spir. S. tantum ut dictantem ſine intermiſſione, hic eum concipere debeo, ut modo inſpirantem, modo ut relinquentem ſcriptorem ſacrum ſuis conceptibus, mox redeuntem & denuo relinquentem; concipio inquam eum, haud aliter ac præceptorem, permittentem diſcipulum ſuum conceptus ſuos conſignare non absque erroris periculo, ut ſcilicet habeat quod corrigat, ſi forſan falſum narrationi ſuæ immiſcuerit. Ad (β) regero falſiſſimum hoc eſſe, quod hic aſſerit, non vero probat Simonius, ſi enim inſpiratio tollit rationis & memoriæ uſum, ſequitur ἀλόγυς & absque memoria fuiſſe ſcriptores ſacros cum prophetiſarent (ubi juxta Simonium fuere inſperati,) quid autem eſt Montaniſmum ex orco revocare, ſi hoc non eſt? Spir. S. non amentes reddit, quos movet, non rationis uſu privat, quibus myſteria ſua revelat; Apage iſtam theſin; quæ inſanos mihi ſiſtit ſcriptores ſacros, atque mentis parum compotes, imo tales, qualem deſcribit Virgilius mulierem illam;

- - - non vultus, non color unus
Non comtæ manſere comæ, ſed pectus anhelum
& rabie fera corda tument, majorque videri
nec mortale ſonans, afflata eſt numine quando
jam interiore DEI - - - -

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Objicit 2.) Cornelius à Lapide l.c. *Johannes C. XIX. 35. expreſſe fatetur ſe ſcribere ea, quæ viderat, non dicit ſe ſcribere, quæ revelata erant, ſed tantum de viſione loquitur,* tali ſyllogiſmo poteſt includi hæc objectio: *Quic. ſcribit viſa, ille non ſcribit revelata, ſeu inſpirata, Scriptores S. ita, E.* repetit idem hoc P. Simon. Hiſt. Crit. du Nov. Teſt. p. 292. b. cap. XXIV. Grotius in animadverſionibus ad animadverſ. Riveti p. 672. ſi Lucas, inquit, divino afflatu durante ſua ſcripſiſſet, inde potius ſibi ſumſiſſet authoritatem, ut prophetæ faciunt, quam à teſtibus, quorum fidem eſt ſeqvutus. Sed Reſp. (α) Egregia ſane hæc conſequentia eſt, quam quotidie amanuenſes ſive Copiiſtæ (ut barbare eos appellant) refutant, nonne enim ſæpius dictantur iis ſcribenda, quæ jam ipſi ut oculati teſtes norunt, ſed quis propterea negabit, illos ex alieno ſcripſiſſe, quia idem illud quod ſcribebant noverant? Toto cœlo differunt ſcribere viſa, & ſcribere ex propria viſione. Amanuenſis cui alter rem geſtam dictat, ſæpenumero viſa, non tamen ex propria viſione ſcribit, numquid enim *αὐτόπται* ſunt, noſſe rem, & tamen non ſuis, ſed Spiritus S. verbis ſcribere? Quando itaque dicunt, ſe viſa aut à fide dignis relata ſcribere, opponunt ſe Pſeudo-Evangeliſtis, qui non viſa, non à fide dignis relata, ſed falſa & ficta conſignabant, & idem eſt, ac ſi dicant: Res quas hic ſcribimus veras eſſe, duplici patet argumento 1.) quia ipſi eas vidimus aut audivimus, 2.) quia etiamſi omnia iſta ignoraremus, tamen Spiritus S. qui id nobis inſpiraret, falli eſſet neſcius. Fatetur tantem P. Simon. in reſp. ad def. Theol. Holl. p. 10. hæc dicta non præjudicare inſpirationi.

§. VII. Objiciunt 3.) Qui antitheſin fovent ex Calixti loco cit. quod fere cum præcedenti objectione coincidit, ita: *Quod jam antea notum eſt, id non revelatum Scriptoribus S.* Revelare enim dicit, notam facere alicui rem antea incognitam. *Sed nota erant plurima Scriptoribus S. e. gr. hiſtoriæ &c. E. iis non ſunt revelata.* Eandem objectionem procul dubio in animo habet P. Simon. Hiſt. Crit. du N. T. p. 289. ſed (α) Reſp. tota hæc difficultas orta eſt ex diſcrimine, quod falſo ſibi fingunt inter revelationem & inſpirationem, quam ſententiam poſtea §. 19. refutabimus, (β) male hic intellexit Calixtus revelationis vocabulum, ſi igitur æquivocatio hujus vocabuli evolvatur, to-

tur, to-

tur, tota hæc objectio nulla erit, diſtingvendum enim inter revelationem ad ſciendum, & ſcribendum, quando enim dicimus omnia in Scripturis revelata eſſe, non intelligimus revelationem talem, quæ facta ſit ſcriptoribus ſacris, ut illi noſcerent rem ſcribendam, ſed ut aliis ſcriberent, unde ita limitamus majorem; Q. antea notum erat ſcriptoribus ſacris, id non eſt iis revelatum *ad ſciendum*, ſubſumatur nunc, & concedamus Calixto totum argumentum, nempe plura eſſe in ſcriptura, quæ non propterea revelata ſint ſcriptoribus ſacris, ut ea ſcirent & diſcerent, ſed ſi de revelatione ad ſcribendum vocem hanc accipiat, tum nego majorem. A negatione enim revelationis ſecundum quid, ad negationem revelationis totalem n. v. c. Verbo: *Conceptum ac memoriam eorum, quæ ſciebant, non iis ingeſſit Spiritus Sanctus; ſed inſpiravit, ut hunc potius, quam illum conceptum ſcriberent*, ut ipſe Cornel. à Lapide l. c. loquitur.

§. IIX. Objiciunt 4.) ex Calixti l. c. *Quis crederet, inſpirata eſſe ea in Scripturis, quæ nullius momenti videntur, & quæ nil proſunt lectori, nempe de duobus filiis, Abrahæ, de Patre Davidis, de ſerie & ſucceſſione Regum Hieroſolymæ &c. quod Herodes fuerit Rex Judeæ, Pilatus præſes, aut quod Timotheo ſcribit S. Paulus 2. Tim. IV. 13. pænulam, quam reliqui Troade, affer ubi veneris.* Reſp. autem: Hoc nos omnino credimus, qui fidem Scripturæ dedimus, nec quicquam cauſæ ſubeſſæ videmus, quare id negandum ſit. Ex iis enim quæ dicta ſunt, forſan id colligere poſſent: E. ſcribi hæc *potuiſſe* ſine peculiari Spirit. S. aſſiſtentia, ſed à potentia ad actum n. v. c. potuiſſet quidem DEus ſcriptores S. relinquere ſuo ingenio in illis, ubi res fidem & ſalutem non concernentes tradendæ erant, ſed tum tota ſcriptura non fuiſſet θεόπνευςος. Deus autem noluit, ut totum illud Homogeneum Scripturæ diverſam haberet auctoritatem, aliam propter inſpirationem, aliam propter directionem. (β) Ad exempla allata brevi Reſp. 1.) etſi noverant ſcriptores S. Abrahamum habuiſſe duos filios, id tamen non noverant infallibiliter, ſcripſit Moſes hanc hiſtoriam, ſed longe poſt Abrahami tempora, ubi potuiſſent multa addi & detrahi huic veritati, quicquid enim noverat Moſes de hac hiſtori extra

θεοπνευ-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

θεοπνευςίας φορὰν, id omne hauſerat ex traditione lubrica ac fallaci. Cum itaque potuiſſet falli, quidni potius credamus, Spiritum S. omnes res ei inſpiraſſe, quam reliquiſſe eum ſuis conceptibus, & tum demum cum animadverteret ſcriptorem S. ad mendacium inclinare, eum quaſi correxiſſe & alium conceptum inſpiraſſe. 2.) Nec uſu ſuo deſtituitur hæc hiſtoria, dicit enim expreſſe Paulus Gal. IV. 24. præfiguraſſe binos hos pueros bina illa teſtamenta, quæ uberius loc. c. explicata invenire licet, nos properamus. 3.) Itaq; de Patre Davidis, & cœterorum Regum ordine, idem quod ſupra regeſſimus, reſponſum habeat, conf. quoad hæc exempla Kromayerus Loc. Anti-Syncr. Loc. I. Antith. II. p. 31. cujus verba hic exſcribere non placet. 4.) Quod hiſtoriam de Pilato attinet, argumentamur hic contra Calixtum κατ' ἄνθρωπον ita; Quæcunque in Symbolo Apoſtolico continentur, maxime divina ſunt, & ad Artic. Fid. funtamentales pertinent. Sed hæc hiſtoria de Pilato ita, E. Major eſt Calixti, minor indubia, E. concluſio vera, hic enim ſibi contrariair videtur Calixtus, nam primo dicit Qv. in Symbolo Apoſtolico continentur, pertinent ad Art. F. fundamentales (v. Calixtus Part. I. reſp. Theol. Mogunt. oppoſ. §. 35. 42.) & de iis omnibus aſſerit, eſſe divinitus inſpirata, & tamen hanc de Pilato hiſtoriam eſſe divinitus inſpiratam negat. Porro, nonne concedet Calixtus, hiſtoriam paſſionis eſſe divinitus inſpiratam? utpote quæ maxime de ſalute & redemtione generis humani tractat, ſed hæc de Pilato continentur etiam in hiſtoria paſſionis, E. &c. Abſurdus eſſes, ſi hic diceres, antecedentia & conſequentia hanc enunciationem eſſe inſpirata, hanc autem ipſam non niſi divinitus directam, quid hoc enim aliud eſſet, quam luſum aliquem affingere Spiritui S. quaſi uno momento adeſſet inſpirans, dirigens, & utens lingua & calamo Scriptorum S. ut ſtylo velocis ſcriptoris, & altero momento illos ſibi relinqueret. Denique (γ) *Diſtinguo inter ea, quæ faciunt ad cognitionis neceſſitatem, & quæ faciunt ad cognitionis ubertatem. Licet hiſtoricæ relationes non omnes faciant ad cognitionis neceſſitatem, uti ea, quæ fidei ſalvificæ definitionem ingrediuntur, aut immediate ſubſtant, aut immediate conſequuntur,*

quuntur ad ubertatem tamen cognitionis faciunt. Verbum autem DEI πλουσίως in nobis habitare debet Col. III. 16. ac proinde non ea tantum, quæ cognitu ſunt extreme neceſſaria, ſed etiam quæ notitiam rerum ſacrarum ulterioremgignunt, à nobis ſunt cognoſcenda. Uti loquitur Kromayer. l. c. p. 31. 32.

§. IX. Ut igitur tandem ad eam objectionem progrediamur, quæ maxime nos ferit, quam utpote deſumtam ex loco noſtro 2. Tim. IV. urget Calixtus l. c. verſui huic inſpirationem divinam denegans, putat enim Paulum non ex divina θεοπνευστία ſcripſiſſe tum, cum peteret afferri ſibi pallium ſuum, ſeu potius S. Biblia, atque ex hoc loco argumentatur ad alia, ſi enim, inquit, in hac levi re non actus fuit Spiritu S. etiam aliis huic ſimilibus in Scriptura inſpiratio deerit, & dabitur ſaltem ad minimum exceptio à generali illa regula: *Omnem ſcripturam eſſe θεόπνευστον.* Eodem modo argumentabantur olim Alogi (quos intelligi ab Hieronymo dicit P. Simonius) Quale inquiebant (teſte Hieronymo Tom. VI. Opp. p. 211. edit. Antvv.) experimentum Chriſti eſt audire: Penulam quam reliqui Troade apud Carpum veniens tecum affer. Sed, ut probent ſententiam ſuam, dicunt, indignum eſſe objectum divina inſpiratione, petitionem pallii, ut levis cujusdam rei & nullius momenti, tale argumentum eſſe poſſet: *Quicquid eſt indignum Spiritu S id non inſpiravit, ſed petitio pallii eſt objectum indignum Spiritu S. E. non inſpirata.* Sed Reſp. (α) *Minor nondum eſt certa,* nam loquitur de pallio, ſed in hoc loco noſtro 2. Tim. IV. 13. non intelligitur pallium, qua negata hypotheſi & refutata, (ut à nobis factum eſt Sectione II.) ſaltem exſpirat, quicquid inde poſſet contra nos oriri difficultatis, nullo enim modo indignum eſt Spiritu S. inſpirare petitionem S. Codicis. Sed (β) etiamſi hic intelligatur pallium, quid inde infertur? nullo modo hoc Spiritu S. indignum putamus. Quocunque enim non eſt indignum creare, conſervare & tueri res minimas, illo nec indignum eas memorare, ſed DEo non eſt indignum &c. E. nec eſt eo indignum eas memorare, & earum mentionem in ſcriptis ſuis facere. *Valde,* inquit Hieronimus in Procemio citato, *errant, qui putant, cibum emere, hoſpitium præparare, veſtimenta conquirere, eſſe peccatum, & aſſerere, fugari Spiritum S.* (ut ſcilicet deſinat θεοπνευστία) *ſi corpuſculi pauliſper neceſſitatibus inſerviamus.*

mus. Et mox: *Alioquin calicem aquæ frigidæ porrigere pedes lavare, prandium præparare peccatum eſſet*; quæ tamen ipſe Chriſtus fieri juſſit. (γ) Sed concedamus quoque, eſſe rem indignam pallium, non tamen inde ſequitur, E. pallii memoratio quoque eſt indigna Spiritu S. Absque crimine enim maxima crimina memorare poſſum, quidni igitur absque detrimento majeſtatis meminiſſe poſſet Spir.S. harum rerum? num propterea vileſcit auctoritas Regis, quod de minimis rebus loquatur? (δ) Sed tandem nullo modo indignum eſt, Spiritui S. tribuere hanc inſpirationem. Annon enim intererat etiam Chriſtianorum ſcire, quam miſera fuerit Apoſtolorum conditio, qvam difficilis victus & amictus ratio, quanta deniq; egeſtas? Quantum ſolatii inde haurire poſſunt pauperes, ubi intelligunt, fuiſſe etiam inter eos, qui filii Dei maxime dilecti erant, pauperes & inopes. Sed hæc reſervamus Sectioni ſequenti. Non poſſum tamen non, quin hic adhuc quædam de Hieron. ſubjiciam, ſcilicet ille (uti dictum eſt §. 20. Sect. II.) objicit idem hoc dictum noſtrum Pelagio, unde doctiſſimi Theologi; inter quos etiam eſt author des Sentimens de quelques Theol. de Holl. p. 242. Hieron. negaſſe hoc in loco Paulum divinitus fuiſſe inſpiratum colligit, Aſt, uti mihi quidem videtur, hoc non intendit Hieronymus, intendebat enim probare, Paulum tum temporis de divinis rebus non cogitaſſe, quod utique inſpirationi hujus loci nil præjudicat, non enim ſequitur; Paulus cogitat de rebus ad vitam communem pertinentibus, E. non fuit inſpiratus, imo fuit neceſſarium ut de iis cogitaret, niſi eum inſcium, quid ſcriberet, fuiſſe, fingere velimus.

§. X. Cœterum inſtant ex hoc loco noſtro argumentando, medium terminum deſumentes ex 2. Tim. III. 16. qui tali Syllogiſmo includi poteſt: *Quicquid nec eſt utile ad ἐπανόρθωσιν, nec ad παιδείαν, nec ad ἔλεγχον, id non eſt inſpiratum divinitus, hoc de pallio Pauli ita E. non inſpiratum eſt divinitus.* Sed Reſp. (α) ad *Majorem*, illam ita abſolute poſitam non eſſe veram, ſubſumo enim, atqui omnes literæ, puncta, accentus &c. *immediate* inutiles ſunt ad ἐπανόρθωσιν &c. E. nullæ literæ ſunt inſpiratæ, quæ concluſio falſa, atque hinc una ex præmiſſis vacillat, ſed non minor, E. major, quæ igitur ita limi-

tanda

tanda erit: Quicquid *nec mediate, nec immediate* utile eſt &c. illud non eſt inſpiratum divinitus, ſubſume nunc, & negabo minorem, nam (β) quis niſi plane cœcus non videt, habere hanc petionem ſive pallii *ſive Codicis S.* uſum ſuum in Theologia, nonne ad παιδείαν utilis eſt? oſtendendo ad quod remedium afflictis refugiendum ſit, ad quodnam aſpirare debeant aſylum; poſſunt inde addiſcere, veras conſolationes, inter ipſa quoque vincula, non niſi ex ſacro fonte hauriendas. Elenchus etiam hic apertus ſatis eſt contra Pontificios, qui impio animo eripiunt hoc ſolatium Laicis, & ipſos Clericos ad rivulum turbidum remittunt. (Verſionem vulgatam puta) Sed de his plura ſequenti Sectione. At enim vero (γ) etiamſi hos uſus non poſſemus oſtendere, non tamen ſequitur, illos his verſibus non ineſſe, & propterea nondum excidiſſemus cauſſa noſtra, concedamus, nobis ignotos hos uſus eſſe, numquid à noſtra ignorantia, ad negationem rei concludere licet? Si optimus Magiſter diſcipulos ſuos hoc latere voluiſſet, quid tu ultra debitum ſapere geſtis? Ignoramus forſan quare placuerit Sapientiſſimo Numini inſpirare etiam tales res, quæ ψυχικῷ ἀνθρώπῳ videantur abjectæ, viles, nullius momenti, ſed numquid tu diſcipulus divinum auctorem propterea criminis reum ages? agnoſce intellectus tui vitium, qui adeo fatuus & obſcuratus eſt, ut iſta non intelligas, atque accuſa haſce mentis tuæ nebulas, quas, ſi fieri poteſt, diſcute! hæ enim ſolæ obſtant, quo minus uſum ejus videas. Inutilem hanc rem credis; ſed tu, qui ægre intelligis τὰ τοῦ θεοῦ, quid mirum eſt, quod in rebus divinis cœcutias?

§. XI. Finem imponeremus refutationi argumentorum, quæ nobis objiciuntur, niſi unus adhuc reſtaret locus, qui, ſi quis unquam, veri ſpeciem habet, & in quo ſententiæ profanæ (ita eam appello, cum in ſcriptura nullatenus ſit fundata) aſylum reperiſſe ſibi videntur Adverſarii. Eſt autem ille 1.Cor.VII.10. & 12. dicunt enim v. 10. Paulus teſtatur hæc non ſe dicere, ſed Dominum, unde inquiunt, aperte videtis, Paulum non omnia, ſed tantum quædam dicere ex inſpiratione divina, quomodo enim Paulus diceret, hæc non eſſe ſua, ſed Domini, ſi quicquid Paulus ſcribebat, erat divinum; Quare ſe à Domino diſtinguit, ſi divina inſpiratione gaviſus eſt? & nonne ei dicendum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

fuiſſet, hæc dico ego, & Dominus per me. Aſt Reſp. Duobus modis conſiderari poteſt ſacer ſcriptor, vel quatenus extra illam θεοπνευςίας φορὰν eſt, ſive in actu ſpecificativo, vel etiam quatenus eſt θεόπνευςος, ſive in ſtatu reduplicativo. Illo ſenſu, Paulus ut homo, extra hunc actum poſitus, nil proferre poterat, quod aliquam haberet vim præcepti, quicquid ita ſcribebat, humanum erat, humanam habens auctoritatem, aſt hoc ſenſu, quicquid Paulus ſcribebat, divina manu exaratum erat, in priori itaque ſtatu ſe conſiderans Apoſtolus: *ut homo*, inquit, *mihi relictus, nil quod ad fidem objectivam pertinet conferre poſſum, nulla afferre præcepta valeo, uno verbo, hoc non ſcribo* αὐτοκρατορικῶς, *quæ enim hic legitis, non mea, ſed Domini verba ſunt.* Ut itaque objectio ipſa noſtram Orthodoxiam ſatis tueatur, & nil ex hoc loco, niſi quod ipſos ferit, concludant. Sicut enim Chriſtus Matth.X.20. tum, cum maxime hoc θεοπνευςίας dono exornandos eſſe diſcipulos ſuos promitteret, (dicens: *Ne putetis vos quicquam loqui, non eſtis vos, qui verba facitis,*) adeo non evertit diſcipulorum θεόπνευσιν, ut potius eam ſtabiliat; Sic quoque hoc in loco Paulus facit. Si igitur ex Matth.X. non colligere licet, (niſi impie Chriſto contradicere velis) diſcipulos non fuiſſe θεοπνέυςȣς, ſic nec ex hoc loco. Uno verbo, à negatione ſcriptionis Autocratoricæ, ad negandam θεόπνευσιν n. v. c. Invertimus itaque potius argumentum ad ſtabiliendam Scripturæ θεοπνευςίαν. In Quacunque Scriptura Amanuenſibus S. ut hominibus nihil, ne vel minimum tribuendum, in illa nil humani, ſed ea quantacunque eſt, divina eſt; Sed in Scriptura S. Amanuenſibus Sacris, ut hominibus nil, ne vel minimum tribuendum. E. Scriptura nullo modo humana, ſed omnia in ea contenta divina ſunt. Major enim eſt indubia; Minor ipſius Apoſtoli in loco noſtro, & Chriſti Matth. X. Ergo vera eſt Concluſio.

§. XII. Sed ex verſu 12. fortius nos oppugnant, ubi Paulus dicit: *Hæc dico ego, non Dominus*, unde recte ſe concludere putant: E. quædam dantur in Scriptura S. quorum auctores ſunt Scriptores ſacri, non acti à Spiritu Sancto. Tale forſan eſſet argumentum eorum, ſi formæ Syllogiſticæ includeretur: *Quicunque ſe expreſſe diſtinguit à Domino, ille non fuit* φερόμεν@ *ab eo. Paulus in l. c. ita, E.* Sed Reſp. (α) limitan-

mitando majorem ita. Qv. ſe diſtinguit à Domino præcipiente aliquid authoritate divina, is non fuit à Spiritu S. inſpiratus. Nego hanc majorem. Forſan videbor hic obſcurus, ſed exponam mentem in appendice clarius. Non poſſum non hic obiter notare falſiſſime ex hoc v.25. colligere Pontificios. Sine divino mandato ſcripſiſſe S. amanuenſes; non enim dicit Paulus non habeo mandatum, ut hæc ſcribam, ſed non habeo mandatum, ut quædam hac de re definiam, poterat Paulus (ut & revera habuit) gaudere etiam hac in re mandato divino, ſcilicet ut iſta ſcriberet: & tamen dicere ſe nullum habere hac de re mandatum. Sed hæc tantum obiter & quaſi per tranſennam. Reſp. itaque (β) mentem illam, quam ei affingunt adverſarii, non eſſe Apoſtoli, quis non videt? Argumentor enim ex hujus C. v. 40. Quic. etiam tum, cum ſcriberet, non Dominum, ſed ſe hæc dicere, habebat Spiritum S. ille etiam tunc fuit θεόπνευςος. Sed Paulus etiam tunc, cum hæc ſcriberet, habebat Spiritum S. E. etiam tunc cum ſcriberet non ſe, ſed Dominum ſcribere fuit θεόπνευςος. *Major* vix probatione indiget, cum verum hoc ſit: Quicunque tali modo (quo Paulus hic ſe Spiritum S. habere dicit) ejus gaudet præſentia, ille extra controverſiam θεόπνυςος eſt. Concludo enim ita ex textu, talis hic intelligitur præſentia Spiritus S. quæ poteſt reddere ſcriptum infallibile, ſed talis præſentia Spiritus nulla alia eſt, quam quæ eſt ad θεόπνευσιν. E. nec hic alia intelligitur. Major Pro-ſyllogiſmi hujus clara eſt, modo inſpiciatur textus, hoc enim volebat probare Paulus: quæ dicebat, licet non ex ſpeciali præcepto conſignaret, tamen non eſſe pro humanis habenda, & inter illa recenſenda, quæ humanæ tantum auctoritatis ſint, ſed nihilominus divina, *puto enim*, inquit, *me habere Spiritum DEI.* Sed ad minorem prioris Syllogiſmi ut redeamus, hæc, utpote ex loco ipſo deſumta, eſt quoque indubia; hæc enim aperta Pauli verba ſunt, v.40. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεȣ̃ ἔχειν, quin hæc dicit mox, poſtquam dixerat; *Se non habere mandatum divinum.* Sed ut omnibus exceptionibus via præcludatur, Not. (γ) Cum Paulus dicit δοκῶ, illum non fictitiam quandam & falſam aut imaginariam perſuaſionem intelligere, ſed veram, ſed infallibilem, unde eodem modo τὸ δοκεῖν hic intelligendum, ac intelligitur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Joh. V. 39. ubi Chriſtus dicit: *Scrutamini ſcripturas; δοκεῖτε γὰρ* (non fictitia perſuaſione, ſed vere, & voluntati divinæ conformiter,) *vos in iis habere vitam æternam,* (δ) Paulus dicit κἀγὼ, aperte innuens, ſe talem habere ſpiritum DEI, qualem cœteri viri θεόπνευστοι habebant, ſed illi habebant, ſed illi habebant Spiritum θεοπνευστίας, E. & Paulus. Unde facile patet: Paulum non alium intendere ſenſum, quam v. 40. explicatum, niſi apertam hic contradictionem admittere velis. Hæc itaque mens eſt D. Pauli in v. 12. ſcilicet. *Hoc ego vobis ſuadeo,* non autem id præcipit Dominus, uti illud de quo v. 12. diximus. (f) Quin porro ſatis patet ex v. 17. qua ratione intellectum velit hunc verſum, dicit enim ibi διατάσσομαι: ordino hoc in omnibus Eccleſiis, ſed non poterat aliquod ordinare ſua & humana auctoritate, quod regulæ inſtar eſſet Eccleſiis, aſt idem hoc, quod ſe ordinare dicit in Eccleſiis, erat id, de quo antea dixerat, ſe non habere mandatum. Sicut igitur hoc non niſi divina auctoritate ordinabat, ita non niſi ex eadem ſcribebat, quod eſt contrarium objectioni. (ζ) Quidam inter noſtrates Theologos v. 12. ita exponunt, *Hoc dico ego* (ut organum Domini) *non Dominus* (immediate) quæ mens eſt Prückneri in Vindiciis Biblicis circa hunc locum Tom. V. p. 336. Sed poſſet hic cuiquam naſci dubium, quare Paulus id præfigat huic conſilio ſuo, cum hic nil dicat, niſi quod univerſæ Scripturæ Sacræ competit, nunquam enim Deus, poſt illam in monte Sinai ſuo digito factam ſcriptionem, quicquam immediate conſignavit, in cœteris omnibus Prophetis, Apoſtolis &c. tanquam ſuis manibus uſus. Unde hanc argumenti ſolutionem non ita urgebimus. (η) Dn. D. Quenſtedius in Syſt. Theol. C. IV. Sect. II. pag. 77. hanc difficultatem ita tollit: *Verſu 10. vult dicere Apoſtolus; non eſt quod ego dicam, JEſus dixit, hic non opus eſt deciſione Apoſtolica, cum ſuper eo exiſtat deciſio ipſius Domini JEſu, verba autem v. 12. poſteriorem caſum indifferentem ſignificant, quem non deciderat Dominus JEſus; illum ſe decidere autoritate Apoſtolica, per ſpiritum JEſu.* Fateor quidem aliquando enallagen temporis obſtare huic explicationi mihi viſam eſſe. Sed difficultas hæc facilius ſolvitur, quam tunc credidi, ſane enim talis enallage non infrequens in Scriptura. V. Glaſſ. Phi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Iol. S. Lib. IV. Tr. II. obſ. XX. Quæ explicatio optime quoque menti Apoſtoli convenit; Nam reſpondet dupliciter ad quæſtiones ſibi objectas, primo dicendo, quid Dominus definiverit, dum adhuc in terra degeret, & addendo, hoc non dixit Dominus, cum vobiſcum degeret, ego tamen (putans me habere Spiritum Dei) id vobis præcipio. Superſunt adhuc plures objectiones adverſariorum, quas cum ubique apud noſtrates Theologos ſolutas reperias, illi hic nobis ferias fecerunt.

§. XIII. Refutatis igitur brevi argumentis, quibus Theſin noſtram oppugnant adverſarii, nil reſtat, niſi ut orthodoxam veritatem Scripturæ dictis ſtabiliamus. *P*robamus itaque (א) Theſin noſtram ex 2. Tim. III. 16. Πᾶσα γραφὴ ἐστὶν θεόπνευστος. In quo loco Not. (*α*) circa *ſubjectum*, dici πᾶσα γραφὴ, ſi igitur *omnis* Scriptura eſt θεόπνευστος, falſo hinc quædam excipiunt adverſarii. Si inquam Πᾶσα γραφὴ eſt θεόπνευστος, E. nil in Scriptura S. continetur, quod non ſit à DEO inſpiratum, nam ſi vel minimum in Scriptura non eſſet inſpiratum, ſed tantum directum, non πᾶσα Scriptura, ſed tantum ejus pars aliqua foret θεόπνευστος. (β) circa *prædicatum*. Notetur: de omni Scriptura aſſerit Paulus, quod ſit θεόπνευστος, quod ſane non notat gubernationem ſolam ſive directionem talem, qualem ſomniant adverſarii. Notat enim θεοπνευστίας vocabulum, (ut cum B. Dannh. Hodoſ. p. 34. loquar) Spiritum S. non ſolum ſe habuiſſe ut aſpirantem, pædagogia antecedanea, directrice, & erroris præcautrice, nec ut *ſub* vel *poſt* ſpirantem per conſequens teſtimonium, quo pædagogus cenſet & approbat ea, quæ diſcipulus proprio marte edidit, ſed ut *inſpirantem*. Directio enim iſta quam fingunt adverſarii, etiamſi reddidiſſet ſcripturam infallibilem, non tamen θεόπνευστον, nam majus quid dicit θεοπνευστία, notat illa grariam præſentiſſimam, concomitantem, ſuggerentem, moventem, & dirigentem, quin adeo arctum vinculum inter ſcribentem & Spiritum S. ut vere poſſim dicere: Quicunque Scriptor ſacer ut θεόπνευστος ſcribit, hæc non tam eum, quam Spiritum S. ſcribere, & omnia ejus verba eſſe divina. Propter hanc θεόπνευσιν quoq; eſt, quod DEus ſæpius Codicem S. *ſuam* Scripturam appellet. e. g. מכתב אלהים Exod. XXXII. 16. ספר יהוה Eſa. XXXIV. 16. Eſt θεόπνευσις hæc anima quaſi Scripturæ, hanc ſi

tollas,

tollas, tota ejus auctoritas corruet, & ſcriptura exſucca erit, quin e-jus divina majeſtas facile incaſſum abibit, & nil hic nobis reliqvum erit, niſi ſcriptura humana, quod ſtatuere piaculum nobis ſit, fuit enim Spiritus S. ut ſæpius jam dictum eſt, quaſi pædagogus & auctor, qui pennam duxit, quo voluit, literas exaravit, quas placuit, & pennæ concavum implevit maximis myſteriis, quæ ſtupet natura, elegantiſſimis verbis, quæ Ciceronis & Demoſthenis facundia ignorat. Sic ipſe Spiritus S. fuit dictans, & ipſe ſcribens, ipſe revelans, & ipſe revelata literis tradens. Unde etiam locum noſtrum 2. Tim. III. 16. ἐμφατικωτάτως explicans Syrus interpres, γραφὴν θεόπνευστον vertit per ܟܬܒ ܕܒܪܘܚܐ ܐܬܟܬܒ, ut maximam vim hujus verbi aliquatenus exprimeret. Ex dictis igitur naſcitur nobis argumentum: Quicquid eſt θεόπνευστον, ibi ſe Spiritus S. non tantum habuit in modum dirigentis, ſub vel poſtſpirantis, ſed revelantis, dictantis, & conſignantis ſingula. Atqui *tota* Scriptura eſt inſpirata divinitus. E. in tota Scriptura ſe habuit Spiritus S. ut inſpirans &c. *Major* firmo ſtat talo, per hactenus explicatum θεοπνευστίας ſenſum, *Minor* eſt Pauli in noſtro loco, E. Concluſio indubia. Unde patet Scripturæ adverſum figmentum eſſe, & falſum Bellarmini & aliorum εὕρημα: Spiritum S. ſe habuiſſe in quibusdam tantum ut dirigentem, non ut revelantem ſive inſpirantem.

§. XIV. Naſcitur nobis (ב) non exiguum ſane argumentum pro theſi noſtra ex Pſal. XLV. 2. Ubi David ſe dicit, *ſtylum velocis ſcriptoris*. Unde merito argumentamur: Quicunq; fuerunt Calamus Spiritus S. illorum Scriptura non eſt tantum divinitus directa, ſed & inſpirata. Atqui Scriptores S. ita E. &c. Ad *majorem* probandam urgemus Phraſin hanc, qua David ſe dicit, *Stylum Spiritus S.* Nam ſicut non poſſum ſine abſurditate diſcipulum quendam vocare calamum ſui præceptoris, cum ille ſuo marte quædam literis conſignat, à præceptore corrigenda, ſic quoque nullo modo poſſent dici S. Scriptores ſtylus Spiritus S. ſi ille tantum poſtſpiraſſet, & dirigendo gubernaſſet eorum calamum, & niſi arctior fuiſſet Spiritus S. præſentia ad eos, quam eſt præceptoris ad ſuum diſcipulum. Poſſum quidem ama-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

amanuenſem cujusdam ejus ſcribam appellare, ſed non calamum. Unde patet Evangeliſtas, Apoſtolos, Prophetas cœleſtes ſpiritus non ſpiraſſe, divina oracula fudiſſe, cœleſtibus ſcriptis ad cœlos ambiendos rudem crudamq; generis humani maſſam excitaſſe, niſi in eos cœleſti igne Spiritus S. depluiſſet, & eorum manum in ſcribendo moviſſet, (ut loquitur magnus Theologus Dannhauerus in Serm. Sacris Homil. XII.) Appellat David ſe calamum Spiritus S. unde id porro ſequitur corollarium: Sicut penna nil contribuit ad Scripturæ alicujus ſenſum, niſi actum illum inſtrumentalem, ſic quoq; Scriptores S. nil ad conſcribendum Canonem contuliſſe, niſi actum externum miniſterialem, qua propter etiam appellatur S. Scriptura non νȣ̃ς ἀνθρώπων, ſed κυρίȣ 1. Cor. II. ult. coll. Rom. XI. 34. & λόγος non hominum, ſed DEi Rom. III. 2.

§. XV. Probamus (3) Theſin noſtram noto illo & claſſico loco 2. Petr. I. 20. 21. γινώσκετε ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως ȣ̓ γίνεται &c. in quo dicto Not. (α) Petro contradicere Cardinalem, Calixtum &c. antitheſin foventes, dicit enim ille: πᾶσα γραφὴ ȣ̓κ &c. id eſt *nulla prorſus* Scriptura ex humana voluntate conſcripta eſt. Si igitur nulla prorſus Scriptura proprio inſtinctu aut ex propria voluntate conſignata eſt, Scriptura univerſa quanta eſt, erit divinitus inſpirata, conſequentiam quis in dubium vocabit? Si enim vel minimum verbum ab hominibus additum Scripturæ eſſet, haud potuiſſet dicere Petrus, nullam prorſus ſcripturam eſſe ab hominibus inventam, (β) dicit fuiſſe S. Scriptores φερομένȣς ὑπὸ πνεύματος ἁγίȣ, quod ſane amplius quid notat, quam gaudere directione divina in ſcriptis ſuis, argumentor enim: Quicunq; ſunt agitati ſive φερόμενοι à Spiritu S. illis non modo ſub & poſtſpiravit Spiritus S. ſed fuit præſentior, quam præceptor adeſt illi, cujus calamum regit. Sed à Spiritu S. ita agitati ſunt omnes ἅγιοι θεȣ̃ ἄνθρωποι E. &c. Scilicet eſſe agitatum à Spiritu S. plus dicit, quam habere eum præſentem per modum aſſiſtentis. Quis enim unquam dixerit, pædagogum illuſtrantem oculo, ea quæ literis conſignat diſcipulus, diſcipulum ſuum agitare, aut hunc ab illo eſſe φερόμενον. (γ) Quando dicitur, ἐλάλησαν non id intenditur; inſpirationem reſtringendam eſſe ad ſola verba loquentium, non vero ſcribentium, nam qui diſcipulis loquentibus in-

ſpiravit omnia verba, ille multo magis inſpiravit ſcribentibus, quam conſequentiam probatam ſæpius à noſtratibus Theologis nolumus hic repetere, dicemus breviter: Petrum hic talem intelligere λύχνον cujus lux ſplendebit ad ultimum usque diem, ſed hoc non quadrat in verbum non ſcriptum Sacrorum Dei hominum. Non dicit, fuiſſe Spiritum S. tantum auctorem loquelæ Prophetico-Apoſtolicæ, ſed & Propheticæ γραφῆς, eſt enim exarata Spiritu eodem Scriptura, quo prius annunciata, neque Spiritus Sanctus columba tantum fuit, quæ literas bene ominoſas attulit mortalibus, ſed & allatas obſignavit, obſignatas nobis ſervandas tradidit, ut ſui amoris æternum pignus (qua Phraſiologia hanc rem iterum exprimit Dannh. in Hodoſ.) (δ) Not. Petrum indefinite dicere de λαλιᾶ S. Dei hominum, quod ſit profecta divinitus, non igitur tantum iis φορὰν Theopnevſtiæ tribuit in conſignandis rebus fidei Articulos concernentibus, ſed in genere dicit locuti ſunt acti Spiritu S. ut oſtendat, tam late Theopnevſtiam, quam eorum ſermonem ſe extendere, unde ſequitur Apoſtolos Prophetas &c. etiam tum, cum conſignarent res hiſtoricas & alias, quas non magni momenti putant adverſarii, fuiſſe actos à Spiritu S. Fruſtra hic (ε) excip. *Dici non de ſcriptura, ſed λόγῳ προφητικῷ, & ita adhuc ſtare eorum theſin, quæ non deneget Prophetiis divinam inſpirationem; ſed ſaltem rebus hiſtoricis & levibus, qualis eſt pænula Apoſtoli, hinc à Prophetia ad omnem ſcripturam non valere* conſ. nam Reſp. (1.) omne id intelligitur in loco noſtro, cui bene facimus fidem perhibentes, ſed non ſolum Prophetiis recte fidem habemus, E. nec ſolis Prophetiis hæc divina inſpiratio competit, quin (2.) inverto argumentum & κατ' ἄνθρωπον argumentor: Si omnis Sermo prophetarum eſt divinæ inſpirationis, etiam hiſtoriæ quæ in prophetiis continentur tales erunt, ſed juxta Petrum (quod illi concedunt) omnis à Prophetis conſignata ſcriptura eſt θεόπνευστος, unde Concluſio aperta eſt, etiam hiſtorias in prophetis contentas divina θεοπνεύσει gaudere, quod aperte ferit adverſarios.

§. XVI. Theſin noſtram egregie (ז) fulcit promiſſum Chriſti Joh. XVI, 13. *Spiritus meus ubi venerit ὁδογήσει vos omnem veritatem.* Ubi Not. contra Bellarm. Calixtum &c. urgeri vocem ὁδηγεῖν, argumentor

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

mentor enim; Quic. ducit aliquem ut dux cœcum, ille non tantum huic aſſiſtit, ſed arctiori vinculo ei junctus eſt. Aſt Spiritus S. ita duxit Scriptores S. E. &c. Hinc etiam Paulus Scripturam τὰ λόγια τοῦ θεοῦ Rom. III, 2. appellat, & iis quoque quæ ipſi nota erant præfigit illud, *hoc non ego dico, ſed Dominus*, quis enim negaret Paulo fuiſſe cognitum præceptum de non faciendo divortio, & tamen hoc ei præfigit, ſi igitur etiam ea, quæ cognita fuere ſcriptoribus ſacris, non eorum, ſed Domini ſunt, neceſſario ſequitur; etiam nota eſſe inſpirata. Adde abſurditatem illam, quam ex ficta illa differentia inter aſſiſtentiam & inſpirationem deducit præſertim *B. Calovius in Syſt. Tom. I. p. 558.* nempe nos per hanc incertos & dubios reddi, quid in Scriptura ſit divinitus inſpiratum, quid non, ſi enim tantum ea divinæ ſunt originis, quæ ignota iis fuere, unde noſti, quid ſcriptores S. noverint quid non? ſi ea tantum quæ Artic. Fidei concernunt, definiant quæſo Pontificii aut Calixtini, quinam ſint Articuli Fidei Fundamentales, hic miſere videbis fluctuantes, & incertos, quid tandem definiant, omnes illos qui antitheſin fovent, quidam ex Pontificiis aſylum quærunt apud Eccleſiam, & ab illa petunt, ut definiat quinam ſint illi Artic. Fid. & volunt per conſequens ut judicet, quidnam in Scriptura ſit divinitus inſpiratum, cum ipſa Eccleſia ex hac Scriptura ſe veram eſſe demonſtrare conetur, unde merito Circulum illum Pontificium oſtenderunt ſæpius noſtrates Theologi, V. Scherz. Syſt. Confer Epiſcopium in Labyrintho Pontificio p. 184. Tom. I. Opp. Quin ipſa hæc Pontificiorum & Calixtinorum theſis ſibi contradicit, dum enim ſtatuunt ea tantum inſpirata, quæ non antea nota Scriptoribus S. erant, & tamen omnibus Articulis fidei fundamentalibus θεόπνευστον tribuunt, inde ſequitur Scriptores S. aut non noviſſe Artic. fidei fundamentales, aut divinitus ſcripſiſſe nota, quicquid hic illi eligant, à cauſa cadunt, ita enim ex eorum Theſi argumentor: Quicquid antea notum erat ſcriptoribus ſacris, id non eſt divinitus inſpiratum, ſed omnes Art. Fid. fundamentales noti erant Scriptoribus S. Ergo. Concluſio eos ipſos feriet, quod indubio argumento eſt, quonam agitentur ſpiritu. Hinc etiam apud eos innumeras Antilogias videas, à quo vitio ne vel ipſæ aulæ Romanæ Hyperaſpiſta Bellarminus immunis eſt. Cujus theſes hac in re

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

valde ſe ipſos oppugnant. Videatur Bellarm. liber II. de Concil. CXII. 3. §. *Obſervandum igitur.* Stat itaque per hactenus dicta inconcuſſa veritas; nec per locum 2. Tim. IV. 13. dejicitur Scripturæ S. auctoritas, ſed verum manet, quod Auguſt. de conſenſu Evang. Cap. ult. ſcribit: *Quicquid Chriſtus de ſuis dictis & factis nos legere voluit, hoc ſcribendum illis* (Apoſtolis, prophetis & ſcriptoribus cœteris) *tanquam ſuis manibus imperavit.* Exoſculamur hanc divinam manum, & tantum abeſt, impia mente cum Pontif. aliisque, quicquam ejus divinitati ſubtrahamus, ut potius eam omnibus modis ſtabiliamus. Manet divinum, quicquid divinus comprehendit Codex, nil hic quærite humani, vanitatis avidi mortales! nil profani hic deprehendetis, profanæ mortaliũ mentes! En pignus divinum cui ipſius Spir. S. ſigillum impreſſum! En epiſtolam cœlitus delapſam (*De illa civitate unde peregrinamur,* inquit Auguſtinus Conc. II. in Pſ. 90. *hæ literæ nobis venerunt.*) quæ nil niſi cœleſtia divino gremio fovet, nullis hominum additamentis corrupta.

§. XVII. Cœterum alia ſe nobis offert difficultas, inter ipſos noſtrates Theologos ſatis agitata; *An nempe omnia, quæ in Scriptura habentur, divinitus revelata dici poſſint? ſive clarius, an differant ſtylo Scripturæ revelatio & inſpiratio.* Anſam huic quæſtioni tractandæ nobis dedit tum objectio adverſariorum §. 4. notata, tum etiam, quod plures loco noſtro 2. Tim. IV. 13. inſpirationem tantum divinam, non vero revelationem tribuunt, quod placet inter alios etiam *Reineſio in Theol. Technic. L. de Script. Theſ. II.* Inter Muſæum quoque & Reinhardum, hæc agitata eſt quæſtio, ubi hic propter factam diſtinctionem inter revelationem & inſpirationem, illum contemptæ auctoritatis Scripturæ reum agit, à quo ſe purgavit Muſæus in fundamentali deductione Jenenſium Theolog. Tota autem hæc difficultas facile ſolvitur per evolutionem æquivocationis, quæ ſub termino *revelationis* latet. Nam ſane non niſi de terminis hic quæritur, ut annotat B. Muſæus Introduct. in Theol. Part. §. pag. Nos itaque non quærimus (α) Annon ſenſu *Philoſophico* & nobis magis uſitato revelatio ſignificet patefactionem rei ignotæ, ſed tantum loquimur de lata vocis acceptione, & putamus ſuperfluam hanc diſtinctionem eſſe, cum Scriptura nullibi anſam nobis præbeat vel cogitandi, ſe binas has voces diſtinctas velle,

unde

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

unde etiam addidimus quæſtioni: *in ſenſu Biblico.* (β) quando nos hanc theſin ponimus: *Quicquid in Scriptura inſpiratum divinitus, eſt etiam revelatum*, nolumus hanc propoſitionem eſſe reciprocam, ut contra, quicquid in ſcriptura dicatur revelatum eſſe, ſit etiam inſpiratum, novimus enim revelationis vocabulum multo latius patere, quam inſpirationis, (ſecus ac viſum eſt viro egregie de Republica literaria merito, Joh. Muſæo l.c.) quis enim unquam eo procedet, ut dicat omnia revelata eſſe inſpirata? Chriſtus ipſe carni & ſpiritui i. e. homini ψυχικῷ tribuit revelationem, Matth. XVI. ſed non propterea inſpirationem, quin eo usque revelationis vocabulum ſe extendit, ut ipſi revelationi ſtricte dictæ contradiſtingvatur, ſic e.g. alteram Theologiæ naturalis partem, ſcilicet acquiſitam, revelationem dicere poſſumus, cum tamen Theologiæ revelatæ opponatur. De revelatione itaque latius ſumta, & non omni, ſed ea, quæ facta eſt ad ſcribendum affirmamus; *Coincidere eam cum inſpiratione*, idque quia (α) nolumus contrarii eſſe veritati & noſtratibus Theologis, qui omnes fere ſtatuunt, modum præſentiæ Spiritus S. ad S. Scriptores eſſe ubique eundem, & nullo modo diverſum, cui Theſi aperte contradicunt, qui revelationem ab inſpiratione diſtingvunt, Quic. enim non omnia quæ inſpirata ſunt revelata dicit, ille diverſitatem fingit præſentiæ Spiritus S. ad S. Scriptores, conſequentia indubia eſt, atque ſic ex adverſariorum mente quædam ſunt magis λόγια τοῦ θεοῦ, ac quædam. Quin (β) & propterea quæſtionis affirmativam tuemur, ne videamur patrocinari velle cauſæ Calixtinorum, Cornelii à Lapide &c. qui rebus notis eripiunt primo revelationem, ſed & mox inſpirationem, eaque non tantum divinæ directioni relinqvunt (ut in præcedentibus vidimus,) facilis quippe ab hac opinione ad illum errorem via patet, ſi enim diverſitatem hic primo fingis, facili negotio ex hac diſparitate tandem orietur tibi dubium, annon ea tantum quæ ignota fuerunt ſcriptoribus S. divina ſint, collige enim ita; Præſentia Spir. S. ad revelationem & inſpirationem ſimul, aut eſt arctior illa, quæ facta eſt ad inſpirationem ſolam, aut non. Sed non dicent hoc, E. illud. Si igitur inſpiratio ſine revelatione non dicit adeo arctam præſentiam Spiritus S. ac altera eſt, non difficulter inde concludes: Non omnia quæ in ſcripturis habentur eſſe inſpirata,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

ſed quædam, & inter ea locum noſtrum, in ea eſſe humana. Quod etiam, forſan ex improviſo, accidiſſe videmus Theologo cuidam celebri, qui putat theſin illam Scholaſticorum, *verba Scripturæ non eſſe divinitus inſpirata, ſed tantum directa*, nil detrahere Scripturæ authoritati, nec miramur illum eo progreſſum eſſe, nam ſane inſpiratio non poteſt ſalva manere iis rebus, quibus revelationem denegaſti, cum eandem definitionem, quæ inſpirationi competit, ſine vitio poſſim tribuere revelationi ad ſcribendum, illam autem ita definit vir ille celebris. *Inſpiratio eſt interna ſuggeſtio conceptuum & infuſio, ſive res conceptæ jam antea notæ fuerint, ſive non &c.* Sed quid obſtat, quo minus hæc omnia de revelatione ad ſcribendum dici poſſint? nam etiamſi res notæ fuerint, requirebatur tamen infuſio aliorum conceptuum, quam quos caro & ſanguis iis ſuppeditarat, qui utique divinitus revelandi erant. At objiciunt quidam: *vox* ἀποκάλυψις *ſ. u revelatio denotat ſemper rei occultæ patefactionem.* Sed Reſp. (α) Concedamus hoc, nil hinc contra nos concluditur. Collige enim: Quicquid ſcriptoribus ſacris notum erat antea, *id illis* non eſt patefactum, &c. & concedam totum argumentum; Sed ſi porro argumenteris: Quicquid iis non eſt patefactum, id nec revelatum ad ſcribendum, negabimus eam majorem. (β) Bene notandum eſt, magnam eſſe differentiam inter hæc bina: *Noſſe aliquam rem, & noſſe eam ſub formali ſcriptionis.* Verum quidem eſt, cognitas fuiſſe Scriptoribus ſacris res plures, at non cognitæ fuere iis ſub formali ſcriptionis. Bene Cornel. à Lapide l.c. (licet contra ſeipſum) *Conceptum & memoriam eorum, quæ ſciebant, non iis ingeſſit Spiritus Sanctus, ſed inſpiravit.* NB. (E. & in his non tantum directi, ſed & inſpirati ſunt) *ut hunc potius conceptum, quam illum ſcriberent.* Ut enim pædagogus diſcipulo dictans rem geſtam antea notam, hanc ei nihilominus revelat, *ſcilicet ſub formali ſcriptionis:* nota ei faciens verba & circumſtantias, ut ea hoc vel illo modo annotet, ſic quoque licet non rem ipſam Scriptoribus S. patefecerit, hanc tamen ipſis manifeſtavit per conceptus interius ſuggeſtos, quos antea non habebant.

§. XIIX. Una denique reſtat difficultas: *cur nempe libros hic petat Apoſtolus, & annon eo ipſo noto ſe iis indigere ad actum ſcriptionis, unde*

tacite

tacite divina inſpiratio evertatur? Sed Reſp. breviter, hoc non ſequitur, quia libros ſacros petit, ergo iis indiguit ad conſcribendos libros θεοπνέυςυς, cum multæ ſuperſint cauſæ, quare hos libros deſiderare potuerit. Opus enim ei erat lectione ſacri codicis, per mandatum Chriſti Joh. V.39. ut conſolationem inde afflictis hauriret, quin etiam ut poſt meditaretur ea, quæ Spiritus S. per illum literis conſignarat. (Putamus enim, præcedentibus noſtratibus Theologis, libros quos præter ſacrum codicem afferri deſiderat Apoſtolus, fuiſſe etiam ſacros) aliàs in θεοπνευςίας Φορᾷ habebat ſe Apoſtolus ut calamus velocis Scriptoris, ubi non opus erat ut conſignanda addiſceret, cum omnia noſſet ſpiritus ille, quo ferebatur, videlicet Apoſtoli non cum horis & moris imbibebant ſcribenda, ſed ſicut ſtatim poſt aſcenſum Chriſti deſcenſu Spiritus S. facti erant ἀυθημερινοὶ σόΦοι, ita quicquid ſcribebant ex aliena hauſerant ſapientia, quid igitur ſtudio aut labore ad conſignanda ea opus erat? Dannhauerus hanc difficultatem paucis verbis, ſed non ſine magno pondere ſolvens in Hodoſoph. p. 35. ita loquitur: *Tametſi θεόπνευςοι Scrutinium adhibuerint ac ſtudium in exercitio docendi, tamen ſcribendi raptus fuit ſine moleſtia.* Scilicet id vult dicere, etiamſi adhibuerint interdum ſtudium & operam in Exercitio docendi, id illos tamen non ex indigentia, ſed beneplacito feciſſe. Unde facile patet ficta eſſe, quæ Bellarminus loc. citat. perhibet, nempe *Scriptores Sacros non ſine moleſtia ſcripſiſſe*, cui enim non ſubolet ſtatim quare hoc dicat Cardinalis? nempe ut libro II. Maccabæorum, cujus Auctor de moleſtia in ſcribendo conqueritur 2. Maccab. II. v.27. divinam auctoritatem vindicet, unde ſane non ſolvit Objectionem Calvini contra librum Maccabæorum, nam præſupponit rem nondum probatam. Melius ad hunc locum Thomas de Aquino Comment. in 2. Tim. IV. 13. differit, qui videatur. Sed de his ſatis ſuperque dictum eſt.

SECTIO IV.

THEOLOGICO-DIDACTICA.

Ubi Duplici via (pro duplici hujus vocis acceptione) calumniis Atheorum, Deiſtarum &c. obviam itur & I. *ex*

pallio

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

pallio evolvitur uſus (1) Didactus, de adjecta fidelium ſorte (2) Uſus Epanortotico-Elenchticus, contra Pontificios, veræ Eccleſiæ characterem in externa pompa conſtituentes. II. *E Sacri Codicis petitione* fluit 1. monitum ſive παιδεία de aſſidua ejus lectione 2) dehortatio à futilium ſcriptorum ſtudio, 3) Elenchus contra Pontificios, qui hunc ſalutiferum vitæ fontem Laicis obſignant. III. Concluditur Voto.

§. I.

ORdimur ultimam hujus diſputationis Sectionem ab infauſtis Atheorum, Deiſtarum, Empæctarum &c. nominibus, quæ intra Eccleſiæ pomœria aut nunquam audita, aut dudum exſtincta eſſe, ſeria, ſed proh dolor! ſera nimis pietate precamur. Paſſim enim iſta hominum propudia vigent, & tantum abeſt ut creatorem ex limpidiſſimo ſcripturæ fonte agnoſcant, ut potius in ipſa hac verbi divini luce cœcutire videantur, hinc eſt quod ſemper in ore habeant, quæ in Scripturis diro eorum pectori divina majeſtate indigna videntur, hinc eſt quod ſtyli majeſtatem (quæ tamen ſumma eſt) & doctrinæ genus cœleſte & incomparabile tanquam vile ſpernant. Cui etiam abuſui locus noſter ſubjacet, ex quo blaſphemandi anſam arripiunt, ignobile illud eſſe Numen, quod majeſtatem ſuam ad ſordidæ veſtis curam demittere non vereatur. Certum itaque nobis eſt, breviter oſtendere vocem Φελόνην (ſive pallium ſive librum deſignet) amplam docendi, arguendi, & conſolandi materiam porrigere, ut nihil inde in majeſtatem divinam dedecoris redundet.

§. II. Si igitur pænulam in loco noſtro intellectam velis, huic *pallio* multos uſus involvi ſine moleſtia poſſemus oſtendere, ſed cum præter opinionem jam diſputatio hæc creverit, binis tantum (quod ajunt) verbis notamus, *Uſum* (1) *Didacticum*. Scilicet dum pallium petit Apoſtolus, ſatis paupertatem ſuam prodit, unde nobis colligere licet, non purpuræ aut coronis commiſiſſe Deum myſteria ſua, ſed piſcatorum ſimplicitati, non illis, quos Deos facimus cœloq; locamus mundi magnates, ſed illis qui ſpreti & neglecti mortalibus fuere, ut loquitur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

tur ipſe Apoſtolus noſter 1.Cor.I. 26.28. Pauper itaque eſt Apoſtolus, ſed quod hic Paulo accidit, id Eccleſiæ non adeo rarum eſt, hinc videas eam inprimis ſtatim incunabulis, non multis gaudere divitiis, ſed in latebris latebras quærere, hinc non multos deprehendes Tertullianos, quibus togam conſularem cum pallio immutare volupe eſt. *Uſus* (2) *Elenchticus* vos ferit Pontificii! qui inter notas veræ Eccleſiæ falſo numeratis ſplendorem externum, conferamus enim Eccleſiam veſtram cum Apoſtolica, ſi quæritis ibi purpuram Cardinalium veſtrorum, oſtendet miſer Apoſtolus pallium ſuum, ſi tot magnates, qui Epiſcoporum titulo inſigniantur, oſtendet ſe vel primus Papa veſter Petrus (ut perhibetis) retibus cinctus, externam quandam gloriam ſi deſideratis, en vobis reſpondentem Paulum ex l.c. *Non nobiles, ſed ignobiles elegit Dominus.* Ubi igitur Eccleſiæ veſtræ vetuſta ætas falſo jactata? aut enim Eccleſia Pontificia ſimilis eſt Apoſtolicæ, aut non, ſi hoc, habeo quod volo, ſin illud, oſtendant gloriam illam externam apud Apoſtolos. Confer hic Meiſner. de Eccleſ. Sect. V. cap. 3. p. 878. ſeq.

§. III. Si vero de Libro S. locum noſtrum exponere placuerit, neq; hic nobis deerunt illi uſus, videamus enim (1) παιδείαν, quæ luce meridiana clarior eſt, ecce enim Apoſtoli exemplum, quo ſinguli docemur, quodnam cum iniqua fortuna conflictantibus quærendum ſit aſylum, quale contra Tyrannorum crudelitatem valeat ſolatium, ex quo Gilead balſamus longe ſaluberrimus contritis pectoribus affluat. Paulus quamvis moribundus deſiderio legendi ſacrum codicem flagrat, ô pium pii Apoſtoli votum! Diſcite hinc mortales, quid vobis ſingulari curæ eſſe debeat, quid manu diurna & nocturna verſandum. Quare delectamini, perdita hominum ingenia, iis, quæ nova nobis novus orbis transmiſit? ſufficiat in hujus libri contemplatione oculos defixiſſe, quid paleis innutriri deſideratis, triticum inſano faſtu rejicientes? Sacrum Codicem petit Apoſtolus, non librum, quem σοφία τοῦ κόσμου τούτου peperit (quod ad Epanorthoſin refer,) ſacros deſiderat libros, non tales, quales nunc in omnium manu videmus, quos nominare, ne dixerim legere nefas putandum, diſcite mortales à vincto Apoſtolo, vincula atque frena diris hiſce cupiditatibus injicere, quare feſtinante greſſu eo properatis, unde nullus reditus? quare ex

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

impuris fontibus hauſtum deſideratis, ô impura pectora? quare planetico igne ad ſyrtes & ſcopulos vos abduci patiemini? En hic Apoſtolum ea præeuntem via, qua & vobis incedendum eſt, niſi igitur naufragium quæritis, hunc phosphorum ſectamini. Docet Apoſtolus ſuo exemplo, non eſſe negligendam Scripturæ Sacræ lectionem & (quod (2) ad ἔλεγχον referendum) vos aperte ſatis increpat, qui neglecto hoc divini amoris pignore, profanis dediti ſcientiis, extra ſacra Biblia ſapitis, pereant, quascunque humana ſapientia inſcripſit, dicam, an maculavit? paginæ, modo hic unicus liber nobis ſuperſit, negligat gallina apud Æſopum repertam margaritam, nos unicum theſaurum noſtrum JEſum in Sacra Scriptura quærendo inveniemus, quæ nobis hoc ſalutis fundamentum proponit. Væ autem vobis, qui τὸ ἐρευνᾷν in Scriptura negligitis, aliunde ſolamen petentes. Sed Elenchus ad Pontificios quoque merito referendus eſt, qui hoc ſolatio, (lectionem Script. puto) crudeli conſilio Laicos privant, cum tamen ſcriptura non ſit clauſus ille fons, ex quo tantum Regibus Perſis bibere permiſſum erat, dicunt illi myſteria Dei (ubivis divulganda) tecto ſilentio premenda eſſe, ſed tegant ſua furta Valentiniani ineptiſſimi, myſteria DEI aperiantur, ſcil. illa, quæ literis redacta è theſauris divinæ ſapientiæ prodierunt myſteria ſalutis, æternis temporibus tacita, à clavigero Chriſto reſerata, ac in ſolatium noſtræ mortalibus publicata (ut loquitur Dannhauerus Homil. S. p. 249.) Et ſic vere in Pontificios quadrat, quod Chriſtus Matth. XXIII. 13. dicit: *Ipſi cœlos negligunt, alios eo arcentes.* Confer hic omnino Luther. Tom. II. Jenenſ. p. 463.

Nos tandem concludimus, tibique, ô æterne Pater luminis, æternas habemus gratias, quod nobis de aſſiſtentia Spiritus tui loquentibus, aſſiſtentiam tuam non denegaveris. Supplici te veneramur mente, ut ſemper medios inter Ægyptios ſupereſſe jubeas, qui in terra Goſen verbum tuum, qua par eſt pietate, ſuſcipiant,

A M E N.

(o)

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,-319 4° 1580